

GERBEN HELLINGA

BEWERKT DE ROMAN VAN

THEO THIJSSSEN

VOOR HET TONEEL

KEES DE JONGEN

Personages

Kees 1

Kees 2

De Veer

Rosa Overbeek

Moe

Voorwerker

Trainer

Conciërge

Jongen

Gymmeester

Vrouw

Meester

Pa

Fransman

Dame

Dame 1

Dame 2

Heer

Opa

Opoe

Heer 2

Baliekluiver

Dubois

Kraak

Oom Dirk

Tante Jeanne

Neef Breman

Piet

Meneer

deel 1

eerste bedrijf

Scène 1

Het toneel is geheel leeg. Gedurende enige tijd is het doodstil. Dan horen we in de verte het carillon van de Westertoren spelen. Eerst een melodietje, dan vier galmende klokslagen. Nog enkele seconden blijft het doodstil, dan barst het krankzinnige geluid van een uitgaande school los.

Na enige tijd komen de twee Kezen op. Ze lopen recht op het publiek af, maar kijken achterom.

kees 1 De meester noemde haar Rosa Overbeek.

kees 2 Ze heeft iets hoogs. iets voornaams. Ze heeft eigenschappen dat je meteen ziet dat ze anders is dan de andere meisjes.

kees 1 Ze gaat niet met ze om ook.

kees 2 Tuurlijk niet. Omdat ze iets hoogs heeft.

kees 1 Toch is ze geen dooie.

kees 2 Vanzelfsprekend niet. Feitelijk kon ze in één slag 't opperhoofd van de meisjes worden. Alleen ze wil 't niet.

kees 1 Ze let op me.

kees 2 Met bokspringen liep ze voorbij en ze keek me aan.

kees 1 Ik kreeg een kleur. Dat was wel lam.

kees 2 En later kwam ze nog een keer. En toen keek ze nog 's.

kees 1 Niemand die 't merkte gelukkig.

De Veer, een schoolvriendje, komt op.

de veer Hé Bakels!

kees 1 Hé...

de veer Waar loop je naar toe?

kees 1 Zo maar wat.

de veer Da's de hele verkeerde kant op.

kees 1 Ik ben toch zeker mijn eigen baas.

de veer Weet je wat ik heb?

kees 1 Een baard zeker.

de veer Hier, moet je zien. M'n postzegel-
album.

kees 1 Tegen mij hoef je niet meer op te hakken over je schuine
kopies, De Veer,
dat weet je.

Kees 1 en De Veer zijn doorgelopen. Kees 2 is geïsoleerd geraakt.

kees 2 *naar de zijcoulissen* Ze verwondert zich in stilte denk ik, dat
ik me nog met de jongens bemoei.

de veer Nee eerlijk, Bakels.

kees 1 Hou toch 's op, man.

kees 2 Ik zal als een stille wijze mijn weg moeten gaan.

Scène 2

Het licht zakt weg. Alleen Kees 1 en De Veer blijven over. Kees 2 staat in het donker. Het postzegelalbum van De Veer is nu het postzegelalbum van Kees geworden. We springen terug in de tijd.

kees 1 Hee, De Veer, moet je zien. M'n postzegelalbum. Op m'n verjaardag gekregen.

de veer Wat een prachtband. *leest*

Br... i... e... f... m... ark... en.

kees 1 Dat betekent postzegel, in het Duits.

de veer 't Is mooi dik. D'r kan veel in.

kees 1 Ik heb der al honderdvijftig. Maar voor dat 't vol is...

de veer Alleen staan alle namen in het Duits.

kees 1 Dat leer je gauw genoeg. 't Lijkt ook veel op Hollands. Kijk maar. België. Spanië.

Da's duidelijk genoeg.

de veer Frank... reich...

kees 1 Da's Frankrijk, zie je wel. Alleen, hier, moet je kijken.

Schweiz. Da's Zwitserland. Dat lijkt nergens op. Zo hadden ze beter Zweden kunnen noemen.

kees 2 *in het donker* Als ik dan zo stil loop te lopen en d'r tegenkom, dan zal ze denken:

o, daar heb je die jongen die zo afsteekt bij de anderen. Hoe zou hij op die school komen? Waar hij niet thuis hoort? Wat zal hij worden later?

kees 1 Eerst had ik m'n postzegels in een schrift geplakt. Maar ik kreeg d'r zoveel, 't werd te klein.

de veer Je hebt 'r wel een boel. Da's waar.

kees 1 Honderdvijftig. Sommige lui weten d'r niks van af. Die weten nog niet eens het onderscheid tussen pfennig en pfennige, op de Duitsen.

de veer Die heb ik ook.

kees 1 D'r was er een, daar heb ik me een ongeluk om gelachen.

Die had 'r veertig van Engeland. Toen liet-ie ze zien en d'r waren er twintig het zelfde.

de veer En die, en die.

kees 2 *in het donker* Hij voelt zich niet onder deze kinderen thuis.

Net zo min als ik.

de veer En die, en die.

kees 1 't Zijn d'r feitelijk al meer als honderdvijftig.

de veer En die heb ik ook net gekregen.

kees 1 Valse zegels, daar moet je voor oppassen. Ik had er een van Spanje. Zo'n rare gladde, van dat rare lichte blauw. Ik vertrouwde hem al niet. Toen zag ik 'm bij een ander en meteen wist ik dat de mijne vals was. Toen heb ik het lelijke kreng verscheurd.

kees 2 *in het donker* Later wordt ze beroemd. Net als ik. Zij werd operazangeres en ik was een fluitspeler geworden. En zo kwamen we elkaar weer tegen. Op een muziekuivoering in het Concertgebouw. En we speelden dat de mensen er de tranen van in de ogen kregen.

kees 1 *wijst trots* Kijk, da's de glorie van mijn verzameling. Oranje Vrijstaat.

Met dat boompje erop.

de veer Hè? Wat is dat der voor een? Zou die wel echt zijn?

kees 1 Zo echt zal jij wezen. Da's de mooiste die er bij is.

de veer Ja, die is wel prachtig. Echt fijn om te zien.

kees 2 *in het donker* Op een dag stond mijn naam in de krant. En mijn bediende kwam zeggen dat 'n dame mij wenste te spreken.

Aan de overkant van het toneel gaat een spot aan op Rosa

Overbeek. Kleur in haar kostuum.

rosa *handenwringend* Ik had gelezen... uw naam... in 't ochtendblad... En ik vroeg mij af...

kees 1 Kijk. Op die bladzijde heb je Kaap de Goede Hoop. En zie je die driehoekige afbeelding? Da's de zeldzaamste van alle postzegels. Een schuine van de Kaap. Schuine Kapies noemen ze die. Als ik die nog 's kon krijgen... nou...

rosa Ik was zo vreselijk nieuwsgierig of u die Kees Bakels bent met wie ik als kind op school ben gegaan.

de veer Wat zou dat nou! Schuine Kapies, die het m'n Pa bij hele troepen op brieven zitten soms!

kees 1 Haha!

de veer Geloof je 't niet. Weet je onze winkel? Op de Voorburgwal. Kaapse en Californische wijnen, 't staat op 't raam.

Er gaat een spot aan op Kees 2.

kees 2 Ja Rosa Overbeek. Die Kees ben ik.

Ze schrikt, houdt een hand voor haar mond.

De lichten op Kees 2 en Rosa O. gaan uit.

de veer En daar heb m'n vader al die postzegels van.

kees 1 Je vader, hè. Je vader heeft alles. Je moet tegen mij nog 's opscheppen over al je schuine Kapies.

de veer Eerlijk.

kees 1 *bijna overtuigd* Waarom breng je ze dan nooit 's mee?

de veer Dat mag niet van me Pa, hè. Je kan toch wel begrijpen dat ik niet zo maar van die schuine van de Kaap mee naar school kan nemen.

kees 1 Hoeveel heb je d'r dan?

de veer Drie.

kees 1 Nou, da's toch geen hele ritsen op brieven.

de veer Die zijn van me Pa.

kees 1 Pa en Ma, die zitten mekaar van de honger achterna.

Scène 3

Terug in de volle lichtstand. Kees 2 is even uitgerangeerd. Hij zit met een stokje in de grond te peuteren tot Kees 1 eindelijk klaar is. Het postzegelalbum is weer van De Veer. We zijn terug bij het einde van scène 1

de veer Weet je wat ik heb? Een grote Pers. Echt waar.

kees 1 Ik ook. In mijn album staan. Zwart op wit. Gedrukt.

de veer Maar ik heb 'm echt. Zo groot, jong, groenachtig blauw met gele figuren. En een rood randje. En de kop van de Sjah d'r op, met z'n lange snor.

kees 1 Mij kan je toch niks wijsmaken.

de veer *triomfantelijk* Nou, kijk dan zelf!

Kees 1 kijkt zwijgend. Kees 2 komt erbij en kijkt ook.

de veer Pas op! Pas toch op!

kees 1 Hij is verrekt mooi. Hoe kom je der an?

de veer *bergt postzegel op* Van m'n Pa. Ik mocht 'm dadelijk kopen.

kees 1 Duur zeker?

De Veer aarzelt.

kees 1 Misschien over de gulden. Wil je 'm ruilen?

de veer Voor wat?

kees 1 *haalt potlood te voorschijn* Een potlood. Nog niet gebruikt. Heb ik van de gymnastiekmeester gekregen.

de veer Wat heb je daar nou aan. *plotseling driftig* Als je 't aan niemand, aan geen één jongen verraadts, dan zal ik je wat vertellen. Maar Bakels. Je moet je mond d'r over houden.

kees 1 Natuurlijk.

de veer Ik weet een winkeltje. Een heel eind hier vandaan. En die vent heeft helemaal geen verstand van postzegels. En daar hangt een papier voor de ruiten met een heel rijtje grote Perzen erop. Voor zeven en een halve cent. Maar je moet je mond houden.

kees 1 Je bent gek.

de veer Nee 't is waar. Zeven en een halve cent, man, met nog zo'n fijn doorschijnend enveloppie d'r om heen.

kees 1 Waar is 't dan?

de veer Ik weet niet eens hoe die straat heet. Maar ik kan met je meegaan.

kees 1 *schrikt* Nou meteen? Als je maar weet dat ik om vijf uur eten moet.

de veer O nee. 't Is eeuwig ver. Trouwens, ik moet naar de gymnastiekvereniging.

Rosa Overbeek komt op met een schooltas.

de veer Hé, da's een nieuw kind, bij jullie in de klas, niet?

kees 1 *onwillig* Die is eerst op een rijk instituut gegaan.

kees 2 Waar ze van voornaamwoorden geleerd heeft en nog ergere dingen.

kees 1 *luid* Die Rosa Overbeek die stinkt gewoon van verbeelding.

Rosa Overbeek af.

de veer Gaan we de andere dag naar 't winkeltje, man. Hé, loop je een eindje op naar de gymnastiekvereniging?

kees 1 Goed dan. Kom op. Nemen we de zwembadpas. Dat gaat vlugger.

De twee Kezen en De Veer steken het toneel over in de zwembadpas. Intussen:

de veer Je moet vragen of je ook lid mag worden.

kees 1 't Is toch te duur.

de veer Ja, 't kost wel geld, natuurlijk.

kees 1 En alles wat erbij komt. De kleren.

De gymnastiekpantoffeltjes. Nee, daar hoef ik niet mee aan te komen.

Ze gaan af. De Veer loopt achter het toneel om naar de andere kant. De twee Kezen keren onmiddellijk terug van het punt waar ze in de coulissen zijn verdwenen. De moeder loopt voorop.

Scène 4

Lichtverandering. De twee Kezen en moeder op. In de zwembadpas.

moe *blijft plotseling staan* Wat mankeert je nou?

Kees 1 loopt gewoon verder, Kees 2 houdt de zwembadpas.

kees 1 Niks Moe.

Ze lopen verder en gaan af.

Scène 5

De Veer is intussen omgelopen. De twee Kezen en De Veer komen onmiddellijk op. Lichtverandering. Zwembadpas. In de verte slaat een klok.

de veer We hebben nou 'n nieuwe voorwerker, jongen. Die kan gewoonweg alles aan de ringen. Da's een genot om aan te zien.

Ze gaan af.

Scène 6

Lichtverandering. De moeder en de twee Kezen op. Zij blijft staan.

moe Doe toch niet zo mal met je armen. Je lijkt wel een
ongelukkige jongen. Kan je nou de enige keer dat je 's met me bij
de weg loopt je fatsoen niet houden.

kees 1 Ach Moe... 't Is de zwembadpas. Die hebben we van De Veer
geleerd.

moe De zwembadpas... De rare apepas, zal je bedoelen.

kees 1 De Veer, weet u wel, die op de gymnastiekvereniging gaat.

Ze gaan af.

Scène 7

Lichtverandering. Twee Kezen en De Veer op.

In de zwembadpas.

kees 1 Ik ben er wel eens over begonnen.

Maar gymnastiekpantoffeltjes, die kosten wel tachtig centen.

de veer Ik dacht dat jullie zelf een schoenwinkel hadden.

kees 1 Dat wel: Maar die pantoffeltjes verkopen we niet. Daar vind je in onze buurt geen klanten voor.

de veer Hoe is 't nou met je vader?

kees 1 O, die is weer helemaal goed.

Ze gaan af.

Scène 8

Lichtverandering. De twee Kezen en de moeder. Alleen Kees 2 in de zwembadpas.

kees 1 Een voorwerker, dat is er een die alles al kan en 't voor mag doen, weet u. En van zo een heeft De Veer geleerd hoe je het snelst kan lopen. Als we met de klas tussen twaalf en twee naar 't zwembad gaan komt 't goed van pas. Vanwege de korte tijd. En zo noemen we 't de zwembadpas.

moe We gaan nu niet naar 't zwembad en we hebben tijd genoeg.

Je zet me gewoon voor aap, malle jongen.

kees 1 Ach Moe...

kees 2 Je bent wel zuur als je met je moeder loopt. Alsof je een dooie bent.

Ze gaan af.

Scène 9

*De twee Kezen en De Veer op in de zwembadpas. Lichtverandering.
Ze worden ingehaald door een andere jongen, in wit
gymnastiekbroekje en gymschoenen, die zich bij hen voegt.*

de veer Je wordt natuurlijk wel een kei in sport als je op de
gymnastiekvereniging bent.

kees 1 Verbeeld je maar niks. De meester geeft de jongens van de
vereniging heus geen betere cijfers. Juist niet!
Ze gaan af.

Scène 10

Lichtverandering. De twee Kezen en moeder op.

kees 1 De jongens van de vereniging hebben van die heerlijke witte
broeken, Moe.

Moeder blijft staan.

kees 1 *verlegen* En witte pantoffeltjes.
stilte

moe Tachtig centen kosten ze.

kees 1 Je maakt ze schoon met pijpaaarde. Als je krijgt gebruikt
verniel je ze. En je kan d'r lang mee toe.

moe Tachtig centen, jong.

kees 1 Als me gewone schoenen nou kapot zijn, Moe, kan je toch beter van die pantoffeltjes kopen, dan ze laten repareren.

moe Dat zou toch werkelijk de achterdeur uit zijn, Kees.

kees 1 Je loopt er zo lekker op.

kees 2 Alsof je vlak boven de stenen zweeft.

moe En dan blijf jij zeker de godganse dag op straat hangen. *draait zich om* Kom Kees, niet zo talmen.

Als moeder zich weer afgewend heeft, herneemt Kees 1 de zwembadpas.

kees 2 Op slot van rekening ben je werkelijk zuur als je met je moeder loopt. Denken alle jongens natuurlijk dat je een echte dooie bent.

Ze gaan af.

Scène 11

Lichtverandering. Twee Kezen, De Veer en vriendje op. Zwembadpas.

kees 1 De meester zegt: Verbeeld je nou maar niks, omdat je per ongeluk zo'n paar pantoffeltjes hebt. Die helpen je niet tegen je ronde rug als je als een zoutzak in elkaar zit, of tegen je bleke gezicht als je sigaretjes rookt.

kees 2 *stoot Kees 1 aan* Vertel 't 'm dan!

Zeg 't 'm dan eens!

kees 2 Vertel 'm dan van de schermles.

kees 1 Vorige week vroeg de gymnastiekmeester wie d'r woensdagmiddag een boodschap voor 'm kon doen. Zowat allemaal staken ze d'r vinger op, en mij wees-ie meteen aan.

de veer *heeft niet geluisterd* We zijn net op tijd.

kees 1 't Was een fijne boodschap. Ik kreeg een briefje mee en moest naar 't Turngebouw. Schermspullen halen.

Een jongen komt op hen af.

voorwerker Zeg De Veer.

de veer *met ontzag* Ja...

voorwerker Waar zijn je gymnastiekspullen?

de veer Die heb ik al onder m'n goed aangetrokken.

voorwerker Dan is 't in orde.

Hij danst weg. De Veer begint ook te dansen en te springen.

de veer *wijst op de jongen* Zie je die, in dat rood-witte tricot, met zijn buisje d'r los overheen?

kees 1 Hm.

de veer Da's de nieuwe voorwerker.

kees 1 Nogal logisch, hè.

de veer Moet je z'n spierballen voelen, man.

De leider van de vereniging komt op, klapt in zijn handen en roept (dit kan ook off-stage gebeuren).

trainer Ja jajajaja?

De jongens dringen naar binnen. De twee Kezen blijven achter. Het toneel is leeg. We horen een fluittoon en het geluid van in looppas rondhollende jongens. Weer een fluittoon. Ze staan stil.

trainer En voorover! Buigen, een, twee, drie. En op, en omhoog en naar voren...

Een fluittoon. Ze hollen weer. De twee Kezen beginnen ook al te huppelen. Langzaam ebt het geluid weg. Het licht glijdt mee.

bedrijf 2

Scène 1

Helder daglicht. De conciërge van het Turngebouw komt op met twee schermmaskers, vier degens en handschoenen.

conciërge Bakels?

kees 1 Jawel meneer.

conciërge Ja, dat was jij. Jij kwam de schermspullen voor je meester halen.

kees 1 Jawel meneer.

conciërge Geef me je briefje 's. Ik moet 't aftekenen. Die dure spullen gaan hier niet zo maar 't huis uit, wat jij.

kees 1 Nee meneer.

conciërge Ga je d'r nu mee naar school?

kees 1 Die is toch dicht meneer. Naar 't huis van de meester.

conciërge 't Is woensdagmiddag, ja ja. Nou, de meester kan jou wel vertrouwen, dat zie ik zo. Alsjeblieft, vier degens, twee maskers en de handschoenen. Haal d'r geen kunsten mee uit, hoor.

kees 1 Nee meneer.

conciërge De complimenten aan de meester en meteen naar z'n huis, hoor Bakels. Ik heb de tijd erbij geschreven.

kees 1 Jawel meneer.

De conciërge gaat af. De twee Kezen bekijken de schermspullen vol ontzag.

kees 2 Die maskers, waar zouden die voor zijn?

kees 1 Voor als ze oefenen, natuurlijk. Dat je de ander niet in z'n ogen prikt.

kees 2 Ja, da's nogal logisch, hè. Maar als ze 't in 't echt doen zetten ze derlui maskers niet op natuurlijk.

kees 1 Nee, vanzelf niet.

kees 2 *voelt aan de degens* Wat zwiepen die dingen fijn, zeg. Dat zijn heel beste degens. Dat zie je zo.

kees 1 De meester gebruikt natuurlijk alleen de beste spullen.

kees 2 Ja, want misschien is hij wel schermmeester ook.

Scène 2

Ze beginnen te lopen. Al het licht op het toneel valt weg, op een volgschijn die op de twee jongens gericht is, na.

kees 1 De zwembadpas gaat niet zo makkelijk met al die dingen.

kees 2 Die degens hadden eigenlijk beter met een touwtje bij mekaar gebonden kunnen zijn.

kees 1 't Is lastig dragen, maar iets gymnastiekachtigs kan ik toch wel in mijn lopen leggen.

Scène 3

*Terug naar de volle lichtstand; op straat lopen nu voorbijgangers.
Kees 1 worstelt met de schermattributen.*

kees 1 Bijna alle mensen kijken. Ze denken natuurlijk: die jongen gaat naar schermles. Brengt z'n eigen degens mee, waar hij zo aan gewend is...

kees 2 Dat kan namelijk best. Jongens genoeg, net zo oud als ik, die op schermles zijn.

Een armoedig geklede jongen blijft staan.

jongen Hé, wat benne dat nou?

kees 2 Die weet niet eens wat schermmaskers zijn.

jongen Wat benne dat nou voor rare dingen?

kees 1 *kortaf* Maskers. Zet je op als je schermen gaat voor oefening.

kees 2 Ezel.

jongen Zet mij der 's een op.

kees 1 Als ik gek ben. Ik ben veel te zuinig op mijn maskers.

Ze lopen door.

kees 2 Wat benne dat nou. Dat weet toch zeker iedereen.

kees 1 Wat zou de meester der straks mee gaan doen? Zou die thuis oefening houden?

kees 2 Of der komt een vriend langs en doen ze samen een partijtje.

kees 1 Misschien geeft-ie wel lessen ook.

Stel je voor...

Scène 4

Lichtverandering. Allerlei licht op de twee Kezen. In het donker wordt er een bankje op het toneel gezet. Kees 2 neemt twee degens, de maskers en de handschoenen. Kees 1 blijft in de komende scène staan toekijken. De gymnastiekmeester treedt in het licht. Hij draagt een sportief rood-wit overhemd.

gymmeester Zo Bakels. ben je der al. Geef maar 's hier.

kees 2 Alstublieft meneer. En de complimenten van...

gymmeester Dank je wel hoor. Maar loop nou niet dadelijk weg. Je hebt toch geen haast?

kees 2 Nee meneer. Ik heb de hele middag.

Om vijf uur eten we pas.

gymmeester Nou maar... Dan kan ik je best 's wat schermen leren.

Of kan je 't al?

kees 2 Niks meneer. Wel dikwijls van gehoord en gelezen.

gymmeester Steek hier je kop dan maar 's in.

De meester zet hem een masker op.

Ga maar mee naar de tuin, hebben we de ruimte.

Ze lopen wat. Er komt licht bij, het bankje wordt zichtbaar.

Weet je hoe je staan moet? Zo.

Hij doet 't voor. Kees 2 gaat in positie staan.

gymmeester Nou heel kalm, Bakels.

D'r maar op los zwiepen heeft geen zin. Schermen is een kunst, zie je, hoe meer beheersing je toont, hoe beter 't gaat. Zo is 't trouwens met de meeste dingen in het leven.

De meester doet een uitval. Kees 2 pareert handig. Ze schermen, maar omdat ze een projectie zijn van Kees 1 en omdat hij niets van schermen afweet, hebben hun bewegingen niets met schermen te maken.

gymmeester roept Avant! Allé! Retour! En hup!

kees 2 Avant! Allé! Retour! En hup!

gymmeester Aaah! Hup! Aaah!

kees 2 Aaah! Hup! Aaah!

Ze schermen enige tijd. De meester stopt.

gymmeester *hijgend* Allemachtig. Je hebt me maar wat wijsgemaakt, Bakels. Je hebt 't meer gedaan. Ik heb m'n handen vol aan je.

kees 2 Nee meneer, gerust niet.

gymmeester Nee maar, dan heb je aanleg, veel aanleg hoor. Nou rust maar 's even uit. Vermoeiend hè?

kees 2 Och... 't gaat wel, meneer.

gymmeester Nou Bakels... Je hoeft me niks te vertellen. Ik ben schermmeester, hoor. Ik weet precies hoe vermoeiend 't is als je 't doet voor de eerste keer. Ga maar even zitten.

Ze gaan zitten op het bankje. Hun maskers hebben ze niet afgezet. Kees wipt meteen weer op en gaat in z'n eentje schermstoten oefenen.

kees 2 Allé! Retour! Allé!

gymmeester Warempel. Je bent helemaal niet moe. Nou zie ik 't zelf.

Kees stopt.

Toch zit je niet op de gymnastiekvereniging.

kees 2 Nee meneer. 't Is te duur. Gymnastiekpantoffeltjes kosten wel tachtig centen.

stilte

gymmeester Tja... Hoe is 't met je vader, Bakels?

kees 2 De laatste tijd veel beter, meneer.

gymmeester Gelukkig dan maar.

stilte

Nou ja, feitelijk heb jij de gymnastiekvereniging niet nodig. Je bent vanzelf al een kei in sport.

kees 2 Woont u hier alleen, meneer?

gymmeester Nee hoor. Met mijn vrouw of mijn moeder of zo. Kijk maar, daar is ze al.

Een vrouw komt op met twee glazen limonade.

vrouw Grenadine voor de kampioenen.

kees 2 Dank u beleefd, juffrouw.

Vrouw af.

gymmeester Niet achter elkaar opdrinken, da's gevaarlijk, als je zweet.

De meester en Kees brengen de glazen naar

hun monden, maar omdat ze de maskers niet hebben afgenomen kunnen ze niet drinken.

Ze schijnen dit echter niet te merken.

De meester zet het glas neer en staat op.

gymmeester Vooruit! Tweede ronde! In de houding en allé! Retour!

Aaaah! Hup!

kees 2 Allé! Retour! Aaaah! Hup!

Ze schermen korte tijd. De meester stopt.

gymmeester Alsjeblieft zeg.

Hij neemt zijn masker af, veegt het zweet van zijn gezicht. Kees

neemt zijn masker af, hij is zeer ontspannen. De vrouw komt weer op.

vrouw Een koekje voor de kampioenen.

Neem d'r gerust maar twee, hoor vent.

kees 2 Nee heus, dank u, ik lust geen koek.

vrouw Toe malle jongen, hou je niet zo.

kees 2 Nee gerust niet juffrouw, ik geef weinig om koek.

vrouw Nou nou, je lijkt je meester wel.

Vrouw af. De meester zit op het bankje, hijgend.

gymmeester Zeg Bakels, jij kan 't al goed...

Je hebt werkelijk aanleg, dat zei ik al, maar zou je 't nog beter willen leren? Helemaal goed?

kees 2 Nou... meneer...

gymmeester *staat op* Goed Bakels, dat is dan afgesproken. Elke week krijg jij een les, voor niets.

De meester gaat af. Lichtverandering.

Scène 5

Kees 2 voegt zich weer bij Kees 1

kees 1 Hier is 't.

Hij belt. We horen het geluid van een trekbel. Het duurt even, dan komt de meester in z'n hemdsmouwen op.

gymmeester Zo Bakels, da's gauw. Geef maar hier. Wel bedankt hoor. Wacht 's even.

Hij zoekt naar zijn portemonnee.

kees 1 *haastig* Nee, meneer, dank u wel, daar heb ik 't niet voor gedaan.

gymmeester Och kom...

kees 1 Nee meneer. Ik mag nooit geld aanpakken van thuis. Wil m'n vader nooit hebben. Mag niet.

gymmeester *langzaam* Zo... Da's jammer, en ik heb niks in huis voor je.

kees 2 *naar de grond kijkend* Ja, ziet u meneer, een beloning wil ik juist niet. Maar ik ben al zo lang een stille bewonderaar van de schermkunst geweest en... nou dacht ik, hoopte ik...

gymmeester Nou, dan enkel maar bedankt hoor Bakels. En ik spreek je van de week nog wel.

Meester gaat af.

kees 1 *neemt zijn pet af* Stom! Stom! Stom!

Wat ben ik weer stom geweest!

kees 2 Ik had toch doodgewoon kunnen zeggen:

kees 1 Aannemen doe 'k er niets voor. Maar wel zou ik graag meer weten van 't schermen en het eens zien.

kees 2 Dan stond ik nou al fijn in die tuin te schermen.

kees 1 Stom! Stom! Stom!

kees 2 Maar wie weet... De meester zei, ik spreek je van de week nog wel, Bakels. Misschien het-ie nou geen tijd. Of hij bedenkt zich nog.

Gymmeester op.

gymmeester Bakels!

kees 1 Rentterug! Jameneer?!

gymmeester Kijk 's, wat ik nog vond. Dat kun je vast wel gebruiken.

Hij geeft Kees 1 een potlood.

kees 1 Dank u wel, meneer.

Meester gaat af. De twee Kezen staren enige tijd naar het potlood.

kees 2 Een potlood. Een gewoon zwart potlood.

kees 1 't Is nieuw. Nog zonder punt, dat wel.

kees 2 Maar toch een gewoon zwart potlood. Wat heb je daar nou aan.

kees 1 Misschien kan ik 't ruilen...

kees 2 Ja misschien...

kees 1 Anders slijp ik der een punt aan en geef ik 't aan Truus. Die is pas vijf en die schrijft nog met potlood.

Somber lopen ze de zijcoulissen in terwijl het licht langzaam uitglijdt.

bedrijf 3

Scène 1

De vader zit rechtop, kussens in zijn rug, in een bed. De moeder staat er naast. Vader spreekt zwak en langzaam.

moe We hebben nou al drie dagen niet één paar schoenen verkocht.

pa Dit is nou eenmaal de slappe tijd, dat weet je toch...

moe Maar zo erg is 't nooit geweest.

pa *streelt haar hand* 't Is niet anders dan in andere jaren. Alleen, nou hebben we 't zo nodig.

moe *fel* En dan 't vele geld dat nog uitstaat! Wie kan nou denken dat zulke mensen zo slecht van betalen zijn? Mensen van stand!

pa Me dunkt da 'k lang genoeg gewacht heb. Dat woont maar deftig en laat ons maar darren naar de centen. Als ik flinker was ging ik er zelf op af, maar ik zie tegen die trap op...

moe En je maakt je misschien kwaad ook...

Als ik 's ging?

pa Dat kan je niet doen. Dan is dat volk zogenaamd beledigd nog.

En we moeten het geld hebben. Trouwens, al hadden we 't niet nodig, je kan het zomaar niet op z'n beloop laten.

moe *zuchtend* Zou Kees...

pa *vermoeid* Ach, ik weet niet...

moe Hij is zo'n reuze steun. Hij helpt met alles. Hij gaat naar de dokter, de apotheek. Haalt boodschappen, iedere dag haalt hij een emmertje ijs...

Een winkelbelletje rinkelt. Pa en Moe kijken tegelijk op.

moe Een klant...

pa Nee, 't is Kees. Ik hoor 't aan z'n stap. Laat 'm maar even komen.

De moeder loopt naar voren. Gelijktijdig gaat licht aan op het hele toneel. De twee Kezen zijn opgekomen.

kees 1 Dag Moe... Moe, hoe is 't met Pa?

moe Een heel stuk beter. En of je even bij 't bed komt. Maar geen drukte hoor.

kees 2 Een heel stuk beter, zie je wel. Heb ik een fijne vader of niet? Een sterke man, hoor, om zo gauw weer beter te worden.

Op hun tenen lopen de twee Kezen naar het bed.

kees 2 Zie je, hij ziet er ook helemaal niet ziek uit. Wel wit en dun, maar dat is nog al logisch, hè.

pa *lacht* Dag jong.

kees 1 Dag Pa.

Vader lacht, ze geven elkaar een hand.

kees 1 Bent u weer zowat beter?

Vader knikt.

kees 1 Gauw hè? Gelukkig maar.

pa Hoe is 't op school, jong?

kees 1 Fijn. U weet Koppe... Moe kent 'm ook.

Moe is opgekomen met een beker melk voor Pa.

moe Nee, wat Koppe...?

kees 1 Die van school af is. Op dat grote handelskantoor. Hij was de beste met Loffelijk Ontslag...

kees 2 ...zeggen ze...

kees 1 ...en toen wist de meester die betrekking voor hem. Nou, en die z'n baantje heb ik nou gekregen.

moe *geeft Pa melk* Z'n baantje?

kees 1 Nou ja... Hij had de bel. Opendoen en zo als er gescheld wordt. Jongen-van-de-bel, zo noem je dat. Fijn hè?

moe Ja hoor, dat zal wel.

kees 2 Moe vindt 't weer niks. Dat wist ik al van tevoren. Ze denkt natuurlijk da 'k dan niet genoeg meer leren kan.

pa Kijk, dat is wel toevallig. Dat ben ik indertijd ook geweest: schoolportier. En nou jij ook, da's toch komiek. Ja, 't is een fijn baantje, dat weet ik ook nog wel. En een soort van erebaantje, hè. De stomste nemen ze er niet voor.

kees 1 *trots* O, snapt u!

pa Heb je 't er nogal druk mee, Kees?

kees 1 D'r zijn een eeuwige hoop dingen waar je aan denken moet, hè. Beleefd zijn als er een schoolopziener of zo komt, en je moet niet zo sloom zijn om d'r iedereen maar dadelijk in te laten, dan wordt de bovenmeester boos. En als de vuilnisman komt moet je de bakken buiten zetten en er de wacht bij houden. Ben je lekker op straat terwijl school gewoon aan de gang is.

moe Leer je eigenlijk ook nog wat op die school, Kees?

kees 1 Allemaal wilden ze 't wel worden en staken ze der vingers op. Alleen ik niet. Toen zei de meester, da's ook raar. De jongen die ik 't geschiktst vind, solliciteert niet. En zo wees hij mij aan.

moe Nou... ik weet niet...

pa De meester zal best weten wat-ie doet, wat zeg jij, Kees.

kees 1 Vast wel Pa.

stilte

Vanmiddag werelddelen gehad, Pa.

pa Verdikkeme.

kees 1 We hebben twee wereldkaarten. 't Oostelijk- en 't Westelijk halfrond. We leren nou al die fijne verre postzegellanden.

Guatemala en zo. Ik moest feitelijk een atlas hebben, nou.

Vader knikt.

kees 1 Maar 't kan nog wel wachten hoor. Geen één jongen heeft nog een atlas. Behalve Raper, maar da's een oud lor, da'k niet eens zou willen hebben.

pa Ja, maar als we een atlas hier thuis hadden was 't voor mij ook wel 's fijn, Kees. Ik ben zo bang da'k die rommel vergeet. En met Frans ben je ook al een stuk knapper dan je vader.

Ze lachen trots. Kees 2 lacht harder en langer.

kees 1 Een nieuwe atlas is duur, hoor.

moe Vooruit Kees, nou moet Pa weer wat uitrusten hoor. En jij moet nog wat boodschappen doen.

pa Nog even, Moe.

Moe wacht berustend.

pa Moe vertelt dat je zo'n hulp bent, Kees.

Dat je boodschappen doet. Naar de apotheek gaat, en de dokter en dat je ijs haalt. Nou heb ik nog een bijzondere boodschap voor je te doen. Wil je dat?

kees 2 Waar zou Pa dat ijs toch eigenlijk hebben? Je ziet er niks van.

kees 1 Nou graag Pa.

pa *glimlacht* 't Is nog zo'n fijne boodschap niet, Kees. Weet je Bogaerts nog te wonen?

Op de Weteringschans? Je hebt 'r wel 's laarzen bezorgd, zowat anderhalf jaar geleden. Die deftige mevrouw, weet je niet meer?

kees 1 *met tegenzin in z'n stem* Jawel Pa, die eeuwig hoge trap met die dikke, gladde loper en de naam staat met krulletters geschilderd op een zwart bord.

pa Juist. Daar moet je een brief naar toe brengen. Die geef je af en je zegt dat je op antwoord moet wachten.

moe Begrijp je Kees, je laat je niet afschepen.

Je zegt tegen de meid, of wie je opendoet, dat je op antwoord moet wachten. Dat Pa je dat gezegd heeft, dat Pa op antwoord rekent!

pa Nou ja... Hij wacht op antwoord, de rest staat in de brief.

kees 2 Pats! De hele middag naar de maan.

kees 1 Maar die mevrouw is zo deftig. En as ie niet thuis is, wat dan?

moe *vlug* Dan vraag je wanneer ze wel thuis is. Dan geef je de brief niet af. Dan vraag je wanneer je terug kan komen d'r mee.

pa *schudt hoofd* Nee, dat gaat niet.

Dan geef je in vredesnaam de brief maar af.

Ik heb 'm zo opgemaakt dat ze dan antwoord stuurt.

moe *kwaad* In de zeventig gulden! Bij de tachtig! Het is toch geen kattedrek?

pa *Moe sussend* Kom nou. Ik heb waarachtig de brief duidelijk genoeg geschreven. Ik heb zo'n beetje gedreigd in 't fatsoenlijke. Da'k anders volgende week een kruier moet sturen.

Maar je kan niet een kind uit manen sturen. Dat kan niet. 't Is al mooi dat Kees de brief brengt en op antwoord wacht.

En ze zal wel thuis zijn. Je komt natuurlijk regelrecht naar huis, hè Kees.

kees 1 *duf* Ja Pa.

Scène 2

Kees 2 heeft zich van de anderen losgemaakt. Richting publiek.

Het licht op de anderen gaat uit. Kees 2, front zaal, blijft over.

Tijdens de komende monoloog voegt Kees 1 zich bij hem.

Gezamenlijk lopen ze naar voren. Het licht komt terug in de volle lichtstand. We zijn weer op straat. Voorbijgangers. De twee Kezen lopen, pas op de plaats. Mime-beweging.

kees 2 't Is de beroerdste boodschap die 'k ooit gehad heb. Da's wel zeker. En nou net op m'n vrije middag. Had ik wel met Jansen uit

de zevende klas naar de Baarsjes kunnen gaan. Naar de schilders die daar als maar die ouwe schuiten op de werf uittekenen.

Misschien hadden ze me dan wel ontdekt, want schilder worden zou ik ook wel willen. Maar daar is nou geen kans meer op. Leuk hoor, zo'n boodschap. Kreeg zo'n schilder me in de gaten. Zou die zeggen: Hier, heb je een stukkie papier. Teken daar nou 's op. En ik aan de gang. Water met golfjes, met van die schaduwkantjes, tekende ik. Waar heb je dat geleerd? Vroeg die schilder. Nergens. Maak dat je eigen wijs. - Eerlijk meneer. - Hier heb je een penseel, doet 't daar nou 's mee. - Even later kwam die kijken. - Zeg! dat is helemaal niet slecht. -

En hij nodigde me bij 'm thuis en zo leerde ik steeds meer. Later kwamen d'r een paar schilderijtjes van me te hangen met me naam d'r op. En wie weet hoe 't verder was gegaan. Als ik die boodschap niet hoefde te doen.

Leuk hoor.

Geleidelijk vult de straat zich met voorbijgangers. Kees 1 is bij hem gekomen. Ze lopen.

kees 1 Beroerd hoor. Dat is zeker. Ik had wel met Jansen uit de zevende klas naar de Baarsjes kunnen gaan. Naar die schilders die daar als maar die schuiten...

kees 2 *valt hem in de rede, minachtend* Jansen, die dooie! Die moet al een soort lange broek dragen van zijn moeder. Trouwens, 't zijn kladschilders ook. Die zitten steeds maar alles uit te vegen wat ze gemaakt hebben. Nee, ik ging liever met de andere jongens naar 't land buiten de Raampoort. Lekker diefie met verlos spelen. Dan

was ik misschien een hond tegengekomen die een baas zocht. Een trouwe hond die meteen bij me bleef. En ik noemde 'm Bruno. Toen ik thuiskwam vroeg Moe meteen of ik mal was, maar Bruno had net een kind uit de gracht gered en buiten stond een geestdriftige menigte. En toen moest ze wel en mocht ik Bruno houden.

kees 1 *kijkt om zich heen* Deftig is 't hier wel. Hoge huizen allemaal. Met van die hoge trappen ook. En tuinen natuurlijk en wat een drukte op straat. Vast allemaal vreemdelingen die 't museum niet kunnen vinden en nu lopen te dwalen. Feitelijk zou ik ze moeten aanschieten. Om de weg te wijzen.

Kees 2 stopt een voorbijganger. Kees 1 blijft op de plaats lopen. Geen lichtverandering.

kees 2 Etes-vous un français?

fransman Oui garçon.

kees 2 Eh bien, je voule vous... je voule vous... je voule vous dire le chemin, car je comprends bien, vous voulez voir notre museum.

fransman Je trouve ça très aardig de vous. Je vois bien que vous aime bien votre museum. Voilà un kwartje garçon.

kees 2 Non monsieur. Je ne prends pas.

fransman Entre avec nous.

kees 2 Je dois être le guide... helpen... hoe noem je dat... le guide de autre Français.

Fransman loopt door.

kees 1 't Is wel jammer da'k daar nou geen tijd voor heb. Andere week misschien. 't Gemakkelijkst zou zijn dat mevrouw niet thuis

was. Dan was ik der vanaf en dan kon ik d'r niets aan doen ook. Maar 't zou toch beroerd zijn voor Pa en zo gemakkelijk zal ik d'r wel niet vanaf komen.

kees 2 *voegt zich bij Kees 1* Of misschien was ze over een half uur thuis. En als ik terugkwam lag 't geld al klaar. O, wat zou ik d'r zegevierend mee thuiskomen! Dat was nog 's een handige zet geweest, zouden ze thuis zeggen. Daar moest je Kees voor wezen, hoor. Nou, hij had 'm niet laten afschepen.

kees 1 *somber* Maar misschien was de mevrouw wel thuis. En ik moest bovenkomen.

Scène 3

Lichtverandering. Een van de voorbijgangers, een dame, wendt zich tot Kees 2. De anderen verstarren. Kees 1 kijkt toe.

dame Zeg 's jongen, je hebt me hier een lelijke, brutale brief bezorgd.

Ze ziet dat hij tranen in zijn ogen heeft.

Hij zucht.

Weet je wat er in deze brief staat?

kees 2 Neen mevrouw, mijn ouders vertellen me haast nooit zulke dingen. Maar ik merk vaak genoeg iets. Zij hebben zorgen, zorgen mevrouw, maar dat houden zij stil.

dame *kijkt hem onderzoekend aan* Zo.

Dat verandert.

kees 2 Niemand weet ervan, mevrouw. Ze houden het stil, maar ik heb 't wel gemerkt. Nu weer, ziet u, al drie dagen is er geen klant meer in de winkel geweest. Ze hebben 't geld zo nodig mevrouwen 't is al anderhalf jaar geleden dat u die laarzen kocht.

dame *terzijde, afgewend hoofd, tegen 't publiek* Hé, wat is die man door-en-door netjes, dat hij die jongen niets laat merken van wat er eigenlijk in de brief staat en wat is er een zorg in dat fatsoenlijke gezin. *tegen Kees 2, plotseling wantrouwig* En moest je antwoord hebben? Kreeg je die boodschap mee van je vader?

kees 2 *slim, zacht en bescheiden* Neen mevrouw, Pa zei: Vraag zo beleefd mogelijk

of je soms enig antwoord moet meenemen.

Ik kon het wel merken, mevrouw, dat hij hoopte op een gunstig antwoord, maar hij zei anders niets.

dame Dat verandert de hele zaak. Hoe heet je?

kees 2 Bakels mevrouw.

dame Ja, dat begrijp ik. Maar je voornaam?

kees 2 Cornelis mevrouw.

Kees 1, die toekijkt, begint te lachen.

dame Zo Cornelis. Nou zal ik even een antwoordje schrijven. Wacht een ogenblik, beste vent.

Ze schrijft, met haar rug naar hem toegewend, iets op.

Alsjeblieft. En de complimenten en wat er te veel is, is voor de spaarpot van zekere Cornelis.

kees 2 *stamelt met veel moeite* Duizendmaal dank, mevrouw.

Scène 4

Lichtverandering. De voorbijgangers komen weer in beweging. Mevrouw loopt door. De twee Kezen stuiven proestend over het toneel.

kees 1 en 2 Cornelis! Cornelis! Om je dood te lachen! Corne...

Langzaam komen ze weer tot bedaren.

kees 1 *plotseling ernstig* O wee, daar heb je 't naambordje van Bogaerts. Beroerd hoor. Maar ze zal wel niet thuis zijn. Toch maar niet aanschellen. Nog even doorlopen en bedenken wat ik tegen de meid zal zeggen.

kees 2 *nalachend* Cornelis! Wat een mop.

kees 1 *oefent* Is mevrouw thuis? - Ik zal 's even horen. - Horen? Horen? Je hoeft mij niet voor de gek te houden. Geef de brief maar af en zeg dat ik sta te wachten.

kees 2 Bijna twee uur op de museumklok.

kees 1 Tot halfdrie hou ik de deur in de gaten en dan bel ik aan. Als ze thuiskomt zal ik der zien binnengaan en als ze weggaat spreek ik d'r gewoon aan.

Hij zucht diep en begint heen en weer te dreutelen.

kees 2 Wat een drukte eigenlijk. Je zou zo iemand tegen kunnen komen zonder dat-ie je zag. Want niemand verwacht dat ik hier

loop. De bovenmeester bijvoorbeeld. Of Opa en Opoe. Maar dan zou ik lekker doorlopen.

Net doen of ik ze niet had gezien.

kees 1 Nog niet eens vijf minuten om.

kees 2 Of Rosa Overbeek. Die kwam misschien van pianoles. Want dat hebben zulke meisjes.

kees 1 Die is toch ziek. Ze is al twee weken niet op school geweest.

Scène 5

De voorbijgangers bevroren. Rosa Overbeek komt op.

kees 2 *fluistert dreigend achter haar rug* Hé Overbeek.

rosa *blijft aan de grond genageld staan* Hé...

kees 2 *loopt om haar heen* Zo. Kom je van pianoles?

rosa Nee, ik ga d'r juist naar toe, maar hoe weet jij nou dat ik op pianoles ben?

kees 2 Ja, hoe weet ik alles, hè? Ik weet het, dat merk je.

rosa Nou, maar ik wed dat je niet weet waar ik pianoles heb.

kees 2 Nou, waar dan?

rosa Weet je de Stadhouderskade? Bij de Weteringschans en 't Museum? Nou daar.

kees 2 Hé, da's toevallig.

rosa Wat is toevallig?

kees 2 Niks.

rosa Nee vooruit nou, Bakels. Wat is toevallig?

kees 2 Nee, je gelooft 't toch niet.

rosa Jawel heus. Jou vertrouw ik helemaal.

kees 2 Nou dan. Ik moet daar vlak in de buurt ook nog wezen, straks.

rosa Nou, waarom kan dat niet? Is dat alles? Is me nogal veel aan te geloven!

kees 2 Als ik wil kan ik die boodschap ook wel eerst doen.

rosa O, die boodschap daar in de buurt.

kees 2 Ja, vin-je 't gek?

rosa Gek? Waarom gek? Je kan toch lopen waar je wil.

kees 2 *ineens* Nou, dan breng ik je gewoon naar pianoles.

rosa Hè ja, fijn joh...

kees 2 Je bent al een eeuwige tijd niet op school geweest, hè?

rosa Ik was ziek. Hoge koorts en steeds maar hoesten. Ik ben nog niet helemaal goed.

kees 2 Ja, daar heeft m'n vader ook zo vaak last van.

kees 1 *die terzijde staat* Ik geloof dat er allemaal mensen naar me staan te kijken. Omdat ik zo raar lang stilsta zeker. En die politieagent doet ook al zo wantrouwig. *begint te lopen* Daar is 't raam. Boven de deur naast die platte stoep. Ik zie duidelijk een dame zitten. En ze kijkt me waarachtig nog aan ook. Doorlopen maar weer, dan zal ze niet meer op me letten. Kwart over tweeën. *Hij zucht.*

kees 2 Ik kom hier vaak in de buurt, weet je, om vreemdelingen te helpen die 't museum niet vinden kunnen. Ik zou wel een vereniging willen stichten, van jongens die Frans geleerd hebben. Een flink insigne op derlui pet natuurlijk. Die moesten dan de eer van Amsterdam ophouden tegenover vreemden. Spreek jij eigenlijk ook Frans?

rosa Ik heb 't op 't instituut wel geleerd, maar 't zo maar gewoon praten... nee hoor...

kees 2 Och man, 't is niks! Je moet 't gewoon durven. Als je vreemdelingen ziet die dwalen stap je der gewoon op af. 't Is niks. Echt niet.

rosa Doe 't dan 's.

kees 2 Zie je die heer en die dame op de brug staan? Vast vreemdelingen. Die staan duidelijk te twijfelen. Ik zal ze 's even terechthelpen.

Kees 1 loopt op de twee vreemdelingen af, neemt zijn pet plechtig in zijn hand en wijst. Kees 2 en Rosa kijken toe.

kees 1 C'est le museum.

De heer en de dame kijken hem aan.

Ze geven geen antwoord.

kees 1 *trillende stem* Le museum coûte rien.

De meneer pakt de brief die Kees in zijn hand houdt.

heer *welwillend* Weteringschans? Nou jongetje, dat is hier, deze straat waar de tram doorrijdt. Je bent er vlak bij hoor.

Hij geeft de brief terug. Ze knikken hem toe.

kees 1 *rood hoofd, mompelt* Dank u wel.

Rosa Overbeek loopt spottend lachend weg.

De voorbijgangers komen weer in beweging. Iedereen lacht.

kees 2 *tegen Kees 1* Stommerd!

kees 1 't Is zowat halfdrie.

kees 2 Ik had 'r naar pianoles kunnen brengen.

kees 1 Ik moet maar aanbellen nou. Wachten helpt toch niet meer.

Beroerd hoor.

kees 2 *terwijl ze naar de zijcoulissen lopen* Straks breek ik m'n poot nog op die gladde looper.

Ze gaan af. Het licht glijdt mee.

bedrijf 4

Scène 1

Alleen licht op het achtertoneel. De vader in bed. Hoestend. De moeder staat ernaast.

pa Ik geloof niet dat we ooit zo'n zaterdagavond hebben gehad. D'r komt nou letterlijk geen mens. Snap jij dat nou?

moe *zuchtend* Ja, 't is wel toevallig. De zaterdagavond was toch anders niet zo.

pa Niet zo? We hebben 't toch gehad dat we tot sluiten toe met z'n tweeën aan 't helpen waren? Nee, wat er tegenwoordig aan de hand is, weet ik niet. Kees moest feitelijk 's even langs Koning lopen en langs Otten, en dan in 't terugkomen zo bij De Vries langs, je weet wel, met dat nieuwe spiegelruit, om te kijken wat die voor volk in de winkel hebben.

moe Dat kan ik je wel vertellen. Ik heb daarnet voor morgen twaalf uur bij de slager gehaald en ik kan je zeggen, bij Koning was 't ook misère en De Vries stond aan de deur te kijken en bij Otten nou, daar stond één heel kind voor de toonbank. Zeker om veters of een andere boodschap van niks.

pa Tja...

moe Maar ik kan Kees wel sturen als ie thuiskomt straks.

pa *lusteloos* Och nee, het kan me zoveel ook niet schelen. Ik zei het zo maar-es.

stilte

moe 't Is weer bijna 't eind van de maand.

pa Dit keer kan ik zelf niet gaan en jij kan ook niet weg.

moe Nee... Maar vorige week heeft Kees die boodschap keurig gedaan.

pa Da's een feit. Hij heeft zich niet laten afschepen.

moe As ik aan 't wijf denk, wor ik al weer kwaad.

pa Och kom. Ze heeft 'm 't geld toch meteen gegeven. En ze liet weten dat ik de rekening zo laat had gestuurd.

moe *bitter* Dat 't haar door 't hoofd was gegaan.

pa Dat kan nu eenmaal gebeuren.

moe Och kom...

pa In elk geval kwam 't geld wel te pas.

Scène 2

Moe zwijgt. Een spot gaat op de voorgrond op Kees 1 en 2. In de achtergrond blijven Pa en Moe zichtbaar. Ze praten geluidloos verder.

kees 1 Ze gaf 't geld meteen. 't Was niks erg. Nou gauw naar huis. Wat zullen ze blij zijn.

kees 2 De mevrouw was een edele dame en als ze me ooit nodig heeft dan sta ik voor der klaar...

kees 1 Ja? En hoe zou dat kunnen gebeuren?

kees 2 Kan je niet weten. Misschien heeft ze kinderen, die op de Weteringschans speelden en de tram kwam voorbij. Het ene meisje... met haar roze jurkje, gleed uit, maar daar kwam ik aangerend. Zonder aarzelen vloog ik regelrecht op 't trampaard af. Ik duwde...

Het steigerde... Het trappelde... Ik zelf werd voortgesleurd. Alle mensen gilden...

Vlak voor het kind was de tram toch nog geremd. Ik was bewusteloos geraakt. Er liep een straaltje bloed langs mijn bleke gezicht. Het meisje met de roze jurk stond schreiend aan mijn hand te trekken. En ik werd bij haar ouders binnengedragen.

kees 1 Onzin. Al die trappen op zeker.

kees 2 Goed, in de apotheek dan, verderop, of in 't gasthuis. Maar het meisje had haar moeder geroepen. Hé, zegt die dame, is dat niet...

Ik weet wie deze jongen is. Hij heet Bakels.

Ik zelf zal zijn ouders gaan waarschuwen... Daar lag ik ziek. Kwam de mevrouw

me opzoeken. Vroeg ik maar één ding: Hoe is 't met het meisje met de roze jurk? Getroffen staarde ze me aan...

Scène 3

Licht uit op de twee Kezen. De ouders hervatten het gesprek.

moe *bitter* En de oude lui zijn ook al weken niet meer geweest.

pa Och... Je weet hoe ze zijn.

moe Juist niet. Je kan nooit op ze rekenen.

pa Ze zijn al oud, moet je maar denken.

moe 't Zijn je ouders. En in zo'n tijd... Niets hebben ze voor een ander over.

pa *berustend* Kees moet nog maar 's naar ze toe om ze de groeten over te brengen.

moe Kees gaat er zowat om de andere dag naar toe, om te zeggen hoe 't met je gaat.

pa Zo... Dat wist ik niet.

moe Maar nooit geven ze een boodschap mee. Of komen zelf. *stilte*
Ze weten vrolijker visite, zeker.

pa *knikt, stilte* Die overjarige schoenen...

moe Wat?

pa Hoeveel waren 't ook weer?

moe Drieënveertig paren heb ik uitgezocht. Haast allemaal grote maten. En vetleren knipschoenen. Die raak je nog aan de straatstenen niet kwijt.

pa Dan moesten we ze maar voor de kostprijs overdoen.

moe *knikt* Ik heb ze al in een mand gedaan.

Ik zal de handelaar een briefje schrijven. Maar hij moet ze wel 's avonds-laait komen halen. Dat niemand 't ziet.

pa 't Is toch geen schande. Je zegt zelf dat het bij de anderen ook zo goed niet gaat.

moe Maar niemand hoeft ervan te weten.

Dat spreekt zich rond en dan gaat 't vanzelf nog slechter.

pa *zucht* En dan moet dit keer Kees maar met het geld naar de Damstraat.

moe Hij is groot genoeg nou.

pa Waar is ie eigenlijk?

moe Hij doet een boodschap voor me in de buurt van de Overtoom.

Pa hoest. Het wordt donker.

Scène 4

Kees 1 en 2 in een lichtvlek op het lege toneel.

kees 1 Die dooie Overtoom daar bedank ik voor.

kees 2 Ik neem de Vondelstraat, da's de gauwste weg.

kees 1 't Begint al donker te worden.

kees 2 Wat was 't Park mooi.

kees 1 Zo fijn onder de bomen gelopen.

kees 2 Jammer dat 't geen vrijdag is, dan hadden we meteen muziek kunnen horen.

kees 1 *blijft staan* Wat is 't hier stil.

kees 2 Zo'n plechtige stilte.

kees 1 *misschien een beetje geschrokken*

Daar staat een man.

kees 2 Hij luistert. Luister!

Ze luisteren.

kees 2 Daar, die hel verlichte kamer waar de ramen wijd openstaan...

Scène 5

Op de achtergrond een Rembrandtiek licht op twee luisterende dames die op stoelen zitten. Een vioolspelende dame, een heer die piano speelt. De laatste tonen van de muziek weerklinken. De twee dames klappen. De man die naast de twee Kezen stond te luisteren, prevelt.

man Prachtig... Prachtig...

Hij loopt weg.

kees 1 Prachtig was 't. Zo echt mooi.

kees 2 Ze kijken naar me. Wat heeft die jongen een gevoel denken ze waarschijnlijk.

De heer met de viool komt naar voren en kijkt naar Kees.

kees 1 Zal ik me pet afnemen?

De heer loopt weer terug.

kees 2 Ik dorst niet goed.

kees 1 De dames blijven kijken. Misschien vragen ze me wel binnen.

Dame 1 wenkt; Kees 2 loopt naar haar toe.

dame 1 Vind je 't zo mooi?

Kees 2 knikt bedeesd.

dame 1 Kom binnen luisteren.

Kees 2 loopt langzaam naar het gezelschap, slow-motionachtig.

dame 2 *geeft hem een stoel* Wie ben je?

kees 2 Een gewone jongen, maar een die veel van muziek houdt.

Mijn naam... doet er niet toe.

De heer begint weer te spelen. Kees 2 neemt een luisterpose aan en trekt een kennersgezicht. Tijdens de zwijmelmuziek draait Kees 1 zich langzaam naar het publiek toe.

kees 1 Nu begrijp ik pas dat 't helemaal niet goed gaat met de ziekte van Rosa Overbeek. Ze is juist steeds erger geworden. Ze teert weg. Misschien komt volgende week nog bericht op school dat ze dood was. Dan zou ik beginnen over een krans, vol prachtige bloemen, namens de hele klas. Ieder een dubbeltje meebrengen. En de meester zou zeggen: Ik leg wat bij, ik vind het een heel mooi idee haar een laatste afscheidsgroet te geven. Wij gaan met de hele klas naar 't kerkhof en een van jullie komt naar voren en legt de krans neer. Wie zal 't doen? Bakels! Bakels! riepen ze allemaal. Goed, dan legt Bakels de krans neer.

Hij is hevig ontroerd. De muziek is afgelopen. Kees 2 klapt ook mee.

heer Wil jij 't ook eens proberen?

Kees 2 knikt zwijgend.

heer Kan je 't al?

Kees 2 schudt 't hoofd. Neemt viool. Speelt dezelfde melodie, af en toe maakt hij een foutje, maar juist daardoor klinkt het zo ontroerend. Intussen...

kees 1 Wat zou ik bleek zien als ik de krans neerlei. Maar niemand zou vermoeden dat ik veel verdrietiger was dan de anderen.

Misschien de moeder. Die zou begrijpen dat ik die ene jongen was waar Rosa wel eens van verteld had. Die zo'n beetje anders was dan de rest.

heer *verbijsterd* En je had nooit eerder gespeeld?

Kees 2 schudt hoofd.

heer 't Is zonde als deze jongen niet verder gaat in de muziek. Ik neem alles op me.

Hij neemt de viool en begint weer te spelen, een oneindig droevig lied.

kees 1 En ik zou zorgen dat ik precies de plaats onthield van het graf. En zonder dat ooit iemand het wist zou ik geregeld het graf blijven bezoeken. Alleen de doodgraver zag me wel eens en die zou denken: o... dat is die stille jongen die hier zo vaak komt...

Hij huilt en loopt weg. Achtergrond valt weg, Kees 2 loopt naar Kees 1. Hij slaat een arm om zijn schouders, ze lopen. Kees 1 wist zijn tranen weg. Ze blijven staan. Kees 2 draait zich om, neemt zijn pet af.

dame 1 *kijkt hen na* Wat een gevoelige, vreemde jongen...

dame 2 Verdwenen... in de stille avond...

De twee Kezen gaan af. Licht op de figuren in de achtergrond glijdt uit.

bedrijf 5

Scène 1

Vaders bed op de achtergrond. Ernaast Opa en Opoe. Moe staat achter het bed. Opa en Opoe zijn gierig, akelig en oud. Pa kijkt berustend, Moe vijandig.

opa *hoofdschuddend* Tjajaja...

opoe Hoe dat nou allemaal moet...

opa Tjajaja...

opoe Wat een tijden... Wat een rampspoed...

opa Hoe is 't nou met je, jongen?

pa Best vader.

opoe Heb je veel pijn?

pa Nee hoor.

opa Hoe dat nou allemaal moet...

moe *scherp* Hij gaat steeds vooruit, zegt de dokter.

opoe *insinuerend* De dokter...

opa Dat zal anders ook heel wat kosten.

Zo'n dokter elke dag over de vloer.

moe Hij komt lang niet elke dag.

opoe Zo maar uit liefde komen die vandaag de dag ook niet meer.

opa En straks wordt 't winter. En een strenge winter ook, zegt de Almanak.

opoe Dan gaan vanzelf de kolenprijzen ook omhoog.

opa Jawel. D'r zijn d'r altijd die aan een andermans ellende moeten verdienen.

opoe Hoe dat nou allemaal moet...

De winkelbel rinkelt.

pa Daar heb je Kees.

Scène 2

Iedereen kijkt vol verwachting naar rechts.

De twee Kezen komen op.

kees 2 O jée. Daar heb je die vieze ouwe mensen.

kees 1 Wat een ramp.

Ze lopen naar de anderen.

moe Kijk 's wie d'r op bezoek zijn, Kees.

kees 1 *geeft hen een hand* Dag Opa, dag Opoe...

opoe Dag Kees.

opa Je vindt 't zeker wel fijn om ons hier te zien, wat Kees?

kees 1 Ja Opa.

opa Waar ben je dan zo lang gebleven?

moe Kees is met Truus en Tom uit wandelen geweest.

opa Zo.

opoe Waar is 't kleine grut?

kees 1 Ze spelen met de buurkinderen.

opoe Ik mag ze toch zo graag zien scharrelen, die kleintjes.

kees 2 Niks van an. As ze lachen wordt 't ouwe mens al boos.

opa Nou, 't is niet zo best met je vader, Kees.

Kees 1 zwijgt.

opa Ik zei wat, Kees.

kees 1 *zacht, beheerst, beleefd* 't Gaat al veel beter.

opa Maar nog niet echt goed.

opoe Omdat je ouders 't zo moeilijk hebben, Kees...

stilte

kees 2 Er gaat iets beroerds gebeuren.

opoe Wilden wij wat voor jullie doen.

kees 2 *haar strak aankijkend* Er is iets
verschrikkelijks op komst.

opoe *poeslief terwijl ze een pakket uitpakt*

Kijk 's Kees. Hier is een mantel van me.

Daar heb jij geen verstand van, maar dat is stof die in geen jaren
te verslijten is. Die is nog net zo nieuw als toen ik 'm kocht. En
daar krijg jij een prachtig nieuw pak van, dat zal de kleermaker
voor je maken. Een kennis van ons.

kees 1 *lamgeslagen* Ja.

kees 2 Dat 't zo verschrikkelijk erg zou zijn, dat had ik niet kunnen
denken.

opoe *tegen Opa Bakels*, schrijf u nou 't adres van de kleermaker
effe op een papiertje, dan doe ik 't in de zak van de mantel.

moe Ben je blij, Kees?

kees 1 Ja.

opoe Zie je Kees, dan heb je tenminste wat degelijks aan je lijf en je arme vader en moeder worden niet op onkosten gejaagd met die ziekte, en al die narigheid van ze. Want 't maken en alles komt voor onze rekening. Als je 't maar stil houdt voor oom Dirk en tante Sjaan, want anders is 't daar weer niet goed.

kees 2 't Is moedwil van ze, om me extra te négeren. Omdat ze vinden dat ik me te veel verbeeld. Dat ik jongeheer wil zijn.

opa *scherp* Waarom zeg je niks. Is 't niet naar mijnheer z'n zin?

kees 1 O ja, Opa.

opoe En as je pakkie klaar is, dan trek je 't zondags an. As 't mooi is tenminste en dan kom je 't laten kijken, hè Kees?

kees 1 *gedwongen lachje* Ja Opoe.

opa *snerpend* Is dat alles wat je zeggen kan?

kees 2 Ja alles.

kees 1 *schudt hun handen* Dank u Opoe, dank u Opa, voor 't mooie kado.

opoe Asjeblieft, en kom 't maar gauw laten zien.

opa *abrupt* Dan kunnen we gaan. *geeft Pa een hand* Tot ziens jongen, en vanzelf 't beste natuurlijk.

pa Tot ziens vader.

opoe *zoent Pa* Dag m'n lieve jongen.

pa Dag moeder.

opoe *omhelst Moe en merkt dat Opa al wegloopt* Bakels wacht u nou even. Ik kan niet zo vlug.

Ze stevent achter hem aan, ze gaan af.

moe Je hebt ze niet behoorlijk bedankt, Kees.

kees 1 't Is mantelgoed. 't Is geen goed voor een jongenspak.

moe Hè Kees, wat weet jij daar nu van. 't Is prachtig goed. Ik ben er echt blij mee.

kees 1 Het is geen jongensgoed. Het is van dat echte bokkebaai.

Kijkt u maar 's.

kees 2 Ik zie 't al. Moeder is ook tegen me. Maar ik blijf vechten. Ik geef niet op. In dat malle pakje zullen ze mij niet zien.

moe *tegen Pa* Nou ik de stof in m'n handen heb valt-ie me weer mee. De glans ligt er nog op. D'r is zo goed als niets aan nog.

pa *zwakjes* Maar kan een jongen zwart dragen?

moe Dat staat juist keurig.

kees 2 Pa heeft 't wel in de gaten. Die zou d'r als jongen ook voor bedankt hebben.

pa Zeg, die kleermaker die z'n adres op dat papiertje staat, hoe heet-ie feitelijk?

moe Kraak. Kristiaan Kraak.

pa *grinnikt* Dacht ik al niet dat 't zoiets was? Dat is die Kristiaan Kraak die ze hebben gehad indertijd. Die overal te stom voor was. Zo, is die nou kleermaker geworden. 't Zal me effe een prutser zijn, hoor. Een eerste klas beunhaas.

kees 2 Pa helpt me, zie je wel. Pa is m'n bondgenoot. Kan ik altijd weer merken. Pa is ook een jongen geweest.

moe *zuchtend* Dat zou toch zonde en jammer zijn van 't goed, as de boel verprutst werd.

kees 2 Zonde!

pa Dat wordt niks hoor.

kees 1 Hoe bedoelt u, Pa?

De klok slaat.

moe Vooruit Kees, ga de kinderen in huis halen.

kees 1 *brutaal, hij schrikt er zelf van* Waar zijn ze?

moe *kwaad* Ja, waar ze zijn. Weet ik dat? Snor ze op. Ze zijn in ieder geval ergens in de buurt. Gauw maar 'n beetje.

*Moe gaat af. De twee Kezen willen afgaan,
maar Pa roept ze terug*

pa Kees, luister nog 's even.

kees 1 *loopt terug* Ja Pa.

pa Die boodschap bij Bogaerts vorige week, die heb je zo goed gedaan.

kees 1 Ja Pa.

pa Nou heb ik 's nagedacht. Je bent zo groot en verstandig... En nou is er feitelijk elke maand een boodschap te doen. Geld brengen naar een kantoor. Ik kan dat niet doen, nou ik ziek ben, en Moe kan natuurlijk ook niet. Nou moet jij 't doen.

kees 1 O da's goed Pa.

pa Fijn jongen, dat dacht ik al.

kees 1 Wanneer moet 't, Pa?

pa *zeer vermoeid* Dat vertel ik nog wel, Kees. Ga de kinderen maar halen, anders wordt Moe nog boos.

Scène 3

Licht uit op Pa. De twee Kezen lopen naar voren.

kees 1 Omdat ik d'r niet zo een ben die midden in de nacht met aan elkaar geknoopte lakens

't raam uitvlucht, en dan over de schuttingen, de tuinen door, en de straat op, en naar Haarlem loopt. En daar bij boeren gaat werken of pakjesdrager aan een station wordt en nooit meer iets van zich laat horen.

kees 2 Omdat ik d'r zo een niet ben, zulke dingen niet doe, denken ze zeker dat ze me alles aan me lijf kunnen hangen. Op een goeie dag trekken ze me nog een lange broek aan of zetten ze me een hoedje op m'n kop en moet ik dat allemaal maar toelaten?

kees 1 De eerste keer dat ik de straat op moet met dat zogenaamde nieuwe pakkie dan zal ik zeggen dat ik ziek ben. Dan zal ik beginnen te braken. Dan kunnen ze zien dat 't echt is en geen kleine-kinderenlarie. En de volgende keer weer 't zelfde. En zo elke keer als ik dat bokkegoed moet aantrekken. Geven ze me maar op m'n ziel, spelen ze maar de baas over me, maar geen stap doe ik buiten de deur met dat beroerde goed aan.

dramatische stilte

kees 2 't Werd een eindeloze strijd. Met geweld nam m'n moeder me mee de straat op. Jawel, twee huizen verder liep ik al weer te braken. Moest ze van armoede wel met me terug. Maar zij gaf 't ook niet op.

kees 1 'Je zal je goed dragen. Je zal het nou juist expres alle dagen aantrekken. Je krijgt helemaal geen ander goed meer ook, voordat dit versleten is.'

kees 2 Mij best hoor, dan nooit meer de straat op. Nooit meer naar school, nooit meer een boodschap. Al slaan ze me dood; ik hou vol.

kees 1 Grote mensen winnen altijd van kinderen.

kees 2 Nou, maar niet van mij.

kees 1 Elke ochtend begint ze met; trek je nieuwe pak aan.

kees 2 Nee.

kees 1 Trek aan.

kees 2 Nee.

kees 1 Trek aan.

kees 2 Nee.

kees 1 Trek aan.

kees 2 Nee.

kees 1 Trek je nieuwe pak aan, Kees.

kees 2 Nee Moe, ik doe 't niet.

kees 1 Trek an, Kees.

kees 2 Nee Moe.

kees 1 Trek an!

kees 2 Nee.

kees 1 Trek an.

kees 2 Nee.

kees 1 Trek...

kees 2 Nee.

kees 1 an...

kees 2 Moe...

stilte

kees 2 Op die manier moet een jongen wel verliezen van een groot mens. Als ze maar volhouden tot je helemaal suf wordt.

Uit de coulissen klinken twee kinderstemmen.

stemmen Kees! ... Kees! ... Kees!

kees 1 Daar zijn Truus en Tom. Vooruit, gauw thuiskomen! Moe is al woedend op jullie! Vooruit maar!

Ze gaan af in de coulissen. Het wordt donker.

bedrijf 6

Scène 1

De twee Kezen staan naast het bed van Pa. Moe is erbij.

pa Je moet vanavond Kees, maar denk erom, niemand weet er iets van en je mag er met niemand over spreken. Met je grootvader ook niet, as die je soms uit wil horen. En in de wachtkamer van het kantoor, daar zitten altijd een hoop mensen te kletsen, maar je bemoeit je met niemand.

kees 1 Natuurlijk niet.

pa As 't je beurt is ga je naar binnen. Het wordt in een boekje geschreven, dat zal Moe je natuurlijk meegeven en dat hou je in je zak totdat je binnen bij de heren staat.

kees 1 In m'n binnenzak.

pa En rammel onderweg niet met het geld. Vijf rijksdaalders.

kees 1 en 2 *tegelijk geschrokken* Elke maand twaalf en halve gulden?

pa *lacht even, dan weer ernstig* Bemoei je onderweg ook met niemand. Neem geen één jongen mee, natuurlijk. Weet je de Passage in de Damstraat?

kees 1 Waar 't zo galmt als je gilt.

pa Ja. Daar is aan je linkerhand een deur. Je loopt de trap op. Kamer 19. Dat vind je wel, hè?

kees 1 *kalm* Ja.

Moe heeft hem intussen het geld en het boekje gegeven.

pa Beleefd ben je natuurlijk vanzelf.

moe Hou je hand maar op het geld en doe je zakdoek dan in je andere zak.

kees 1 Moet ik alle maanden nou?

moe As je Pa beter is gaat die weer.

kees 1 Ik kan ook best alle maanden gaan, hoor.

moe Ga nou maar vast weg, dan hoef je niet hard te lopen. Om negen uur gaat 't dicht, maar 't is nog geen acht uur nu. Je loopt het best in een half uur.

kees 1 In nog geen tien minuten.

pa Nou kijk 's aan.

Het licht op Pa en Moe gaat uit.

Scène 2

Kees 2 neemt onmiddellijk de zwembadpas en ploegt over het toneel. Kees 1 blijft echter op de plaats staan. Als Kees 2 ziet dat Kees 1 hem niet volgt keert hij terug.

kees 2 Nou kom je nog?

kees 1 Deze geheimzinnige boodschap is iets heel bijzonders in m'n leven.

kees 2 Opschieten, zei Moe, dus we nemen de zwembadpas.

kees 1 Dan herkennen ze me zo. Niemand mag er iets van weten.

kees 2 Had je je zwarte buisje maar vast. Dan was je gewoon onzichtbaar.

kees 1 Langs een om weg gaan we naar de Passage en we kijken in de winkelruiten of er achtervolgers zijn.

kees 2 Ik weet nog wat beters, jongen! Mank lopen, dat doet iedereen in zo'n geval.

kees 1 Logisch man! Eeuwig stom dat ik daar niet eerder aan gedacht heb.

Manklopend steken ze het toneel over. Op het moment dat ze in de coulissen zullen verdwijnen komen er twee heren op. Kees 1 neemt zijn pet af. De ene heer knikt hem toe. De twee heren steken het toneel over.

heer 1 Wie was dat?

heer 2 Kees Bakels. Ken je die niet? Dat is eigenlijk niet te begrijpen. Hij is zowat de belangrijkste jongen die ooit bestaan heeft.

kees 1 Dat was de meester. Die is ongevaarlijk.

De Kezen gaan af.

heer 2 Ik maak me sterk, dat als ik je over hem zou beginnen te vertellen, dat je zou zeggen: O, die jongen? Nee, maar nou herinner ik me toch óók wel. Zeker, die heb ik ook gekend. 't Is zelfs een tijdlang een speciaal vriendje van me geweest.

De heren gaan af.

Scène 3

De twee Kezen komen op. Manklopend, op straat is het druk.

kees 2 Gelukkig is Pa al veel beter. Lang kan 't nou niet meer duren.

kees 1 Maar goed ook, want met de winkel gaat 't ook niet best. Ik vraag me wel af wat voor boodschap dat zou zijn. Twaalf-en-een-halve gulden!

kees 2 Daar is de Dam.

kees 1 En jawel hoor. Het stelletje zwervers zit weer op de rand van het monument.

kees 2 En iedereen loopt 'r zo maar voorbij, zonder d'r op te letten.

kees 1 Ik niet. As ik op de Dam kom ga ik altijd het monument een tijdje aandachtig staan te beschouwen.

kees 2 Bovenop staat de Hollandse Maagd.

As je daar een tijdje naar kijkt voel je je gewoon in een plechtige stemming komen.

kees 1 Toch jammer dat er nooit 's een deftige heer op m'n schouders tikt en vraagt waarom ik zo naar de Hollandse Maagd kijk. Dan kon ik hem een fier en vaderlandslievend antwoord geven.

kees 2 Weet je nog, dat stuk in de krant over baliekluivers en andere minder nette verschijningen die het monument zo dikwijls ontsieren?

kees 1 En óf ik dat ook met instemming gelezen heb. Tegen die heer zou ik ook zeggen dat 't straatslijpers zijn.

kees 2 En ik zou laten doorschemeren dat ik de hele vaderlandse geschiedenis gelezen heb.

kees 1 En dat alle Amsterdamse jongens er wel zo over denken als ik. De echte tenminste...

Op dat moment klopt een deftige heer Kees 1 op de rug en vraagt.
monsieur Pouvez-vous me dire ou je peu trouver l'hotel
Krasnapolsky?

kees 1 *stottert* ...Wacht u maar even... je pense déjà... *tegen Kees 2*
Help nou even... Hoe zeg je dat toch...?

Een baliekluis van het monument is dichterbij gekomen en tikt tegen zijn pet.

baliekluis Gaat u maar effe mee, meneer. Het is vlakbij. Ja, oewie. Krasnapolsky, zeker meneer.

Fransman af met baliekluis.

kees 2 Oui monsieur, je serai votre guide.

Oui, je parle un peu Français. Presquent tous les garçons ici parlent le. A cette côté,
s'il vous plaît, m'sieur.

Ze beginnen weer te lopen. Mank.

kees 1 Wat 'n zonde, wat 'n zonde. Nou weet ik zinnen genoeg. Oui monsieur, Krasnapolsky. Je moet op 'ky drukken.

kees 2 Nogal glad.

kees 1 Krasnapolsky est à cinq minutes d'ici. J'irai avec vous. En bij de deur nam ik m'n pet af en maakte een buiging.

kees 2 *speelt de Fransman* Voulez-vous un verre de vin?

kees 1 Merci monsieur, je suis encore trop petit. En bovendien, j'ai fait tout cela pour rien.

kees 2 Voulez-vous du pain avec du fromage?

kees 1 *blij* Volontiers monsieur. Gingen we naar binnen een vers fijn broodje eten. En we hadden een heel fijn gesprek.

kees 2 Quel âge as-tu?

kees 1 J'ai douze ans. Of années. Komt er niet op aan.

kees 2 C'est très facile que tous les garçons nous comprendre ici...

kees 1 Enfin, wie weet wat een leuk gesprek je dan kreeg, en als ik dan ging zou ik zeggen:

Je vous remercie et mes compliments aux garçons de Paris.

Scène 4

Geleidelijk is het donkerder geworden. Langs de wanden zijn mensen gaan zitten. Op het achtertoneel gaat een licht aan en we zien een conciërge met een pet op achter een tafel zitten. Langs de wanden zitten bezoekers. De twee Kezen staan opzij. Doodse stilte. De mensen langs de kant staren voor zich uit.

kees 2 Gelukkig geen één kennis, anders had ik meteen terug moeten.

Stilte. Dan wenkt de conciërge zwijgend. De twee Kezen lopen naar hem toe. De conciërge geeft Kees 1 een kaartje en wijst op een bank.

kees 1 *fluistert* Dank u.

*Op hun tenen lopen ze naar een hoekje en gaan daar zitten.
stilte*

kees 1 *bekijkt het kaartje, fluistert* Nummer vijfenveertig.

Er klinkt een belletje.

conciërge *hard* Nummer tweeëndertig.

Een man staat op en verdwijnt.

kees 2 *fluistert* Die man is slecht af.

Kees 1 knikt.

kees 2 Die is om zo te zeggen z'n geheim kwijt. Want ik zal z'n
gezicht nooit meer vergeten.

stilte

kees 2 *vervolgt* Als ik hem ergens tegenkom zou ik hem lelijk aan 't
schrikken kunnen maken door hardop te zeggen: Passage Damstraat.

stilte

Maar ik zou hem meteen ook weer geruststellen: Meneer, bij mij is
uw geheim veilig.

Het belletje gaat weer.

conciërge Nummer drieëndertig.

Een jongen staat op. Loopt af.

kees 1 Die heeft al een lange broek. Die is bepaald zestien. Die
houdt z'n pet op! Nou, ook een ezel.

stilte

Een juffrouw komt hijgend binnen. Loopt naar de conciërge.

juffrouw Zeg, moet u 's luisteren. Ben ik hier goed? *laat het zwarte boekje zien* Ik ben hier nooit geweest, ziet u. Ik kom natuurlijk ook niet voor mezelf, dat begrijpt u wel.

De conciërge geeft haar zwijgend een kaartje en wijst op de bank.

Ze gaat naast de twee Kezen zitten en begint haar geld te tellen.

kees 2 *telt mee* Veertien, vijftien, zestien, zeventien, achttien.

Alsjeblieft zeg. Nou, al leien ze me op een pijnbank ik zou 't nooit aan iemand vertellen. Gewoon volhouden dat ik d'r nooit gezien had.

kees 1 Maar ondertussen weet ik toch dat ze iedere maand twintig guldens moet betalen.

kees 2 Wat voor kantoor zou dit eigenlijk wezen?

kees 1 Ik begrijp 't ook niet goed.

kees 2 Op andere kantoren krijg je meestal geld.

kees 1 Daar hangt een groot zwaar bord. Met geschilderde schrijffletters. Die kan ik van zo ver niet lezen.

De twee Kezen staan op, rekken zich uit, drementelen naar het bord.

kees 1 *leest* Verstrekt voorschotten... solide borgen... maandelijkse, wekelijkse afbetalingen... *fluistert* ... O god...

kees 2 Pa heeft geld geleend van dit kantoor en nou moet-ie 't terugbetalen.

kees 1 Wat een gruwelijk geheim.

kees 2 Hij dacht natuurlijk dat ik dat niet kon begrijpen.

Kees 1 voelt nog eens aan de letters op het bord, alsof het hem daarom gaat, dan gaan ze achteloos op de bank onder het bord

zitten.

Het belletje klinkt

conciërge Vierendertig!

Iemand staat op, gaat af. De twee Kezen kijken nog eens rond.

kees 1 Geen één bekende gelukkig.

kees 2 Stel je voor dat een jongen van school binnenkwam.

kees 1 Nou wat, dan stond ik meteen op en dan zei ik: Zo, moet jij ook voor iemand anders hier naar toe?

Scène 5

Rosa Overbeek komt binnen. Ze blijft aan de grond genageld staan als ze Kees ziet, slaakt een kreet, bedekt met een hand haar mond, met de ander moffelt zij het zwarte boekje weg. Ze gaat zitten, begint te snikken. Kees 2 is opgestaan, langzaam loopt hij naar haar toe en slaat een arm om haar heen. Tijdens de volgende scène verloopt het licht langzaam, de andere mensen verdwijnen in het duister. Alleen Rosa Overbeek, Kees 2 en Kees 1, die toekijkt, en de conciërge, blijven over.

kees 2 Rosa Overbeek, je kan gerust zijn.

Ik ben te vertrouwen. Niemand, mijn eigen vader en moeder niet eens, zal weten dat ik je hier gezien heb. Ik ben hier toevallig voor een klant van ons, die vroeg of ik deze boodschap wou doen.

rosa *door haar tranen heen* Da's een pak van me hart. Weet je Kees, het is zo verschrikkelijk. Mijn vader is zo ernstig ziek. Al maanden. En de zaak loopt ook niet goed. Toen moest hij 't geld wel lenen. En omdat hij 't nu zelf niet brengen kan, en Moe vanzelf ook niet, omdat ze in de winkel moet blijven, ga ik iedere maand.

kees 2 Och, je hoeft mij niets uit te leggen.

Wie weet of ik hier eerdaags óók niet voor mijn vader naartoe moet, die is ook al een tijd ziek.

rosa Ja, ik heb je daar al telkens naar willen vragen zeg, maar ik dorst niet goed. Is 't waar wat dinges verteld heeft, van bloedspugingen?

kees 2 Ben je gek? Hij had z'n keel een beetje stukgehoest maar anders niet. Uit voorzichtigheid moet-ie nog een tijd in bed blijven, maar de dokter komt zowat helemaal niet meer.

Ik ga meestal naar hem toe. Om medicijnen te halen. Heb je natuurlijk al gemerkt, hè, daardoor ben ik 's morgens meestal zo laat.

rosa Ja, ik heb wel 's gedacht, hoe zou dat toch komen? En ook dat de meester er niks van zei. Maar jij zegt trouwens ook nooit wat tegen mij...

Scène 6

conciërge Nummer vijfenveertig!

Kees 1 staat op, neemt z'n pet af. Het licht op Rosa Overbeek en Kees 2 en de conciërge gaat uit. In een volgschot steekt Kees 1 het toneel over. In een zijschot bevindt zich een loket. Hij steekt z'n boekje naar binnen.

stem *keihard* Bakels! Twaalf gulden vijftig! Kees schrikt zichtbaar
Volgende loket!

Kees schuift op naar het volgende loket.

Geluid van stempels etc.

andere stem Bakels!

Het boekje wordt naar buiten geschoven. Kees 1 trekt z'n pet over zijn oren. De loketten klappen dicht. Terug in de volle lichtstond.

Kees 2 staat al klaar. Rosa Overbeek is verdwenen.

Het toneel is leeg.

kees 1 Nou de aftocht.

kees 2 Er komt niemand. Ik kan 't wagen.

Ze beginnen mank te lopen, blijven staan, kijken om zich heen.

kees 1 Nog effe wachten.

kees 2 Alles veilig.

kees 1 Toch een geluk dat 't donker is. Nou kan 'k gerust iedereen tegenkomen. Had ik m'n zwarte buisje maar vast.

kees 2 Dat malle zwarte buisje van Opoe?

kees 1 Ja joh... Ik heb 's een Duitse jongen gezien met een rood petje op, een verschrikkelijk mal rood petje, dat geen één jongen op zou hebben durven zetten. Maar die Duitse jongen die trok er zo'n doodgewoon gezicht mee, die had gewoon nooit een andere pet op, kon je aan alles zien, en wie deed 'm wat?

Wie riep 'm na of schold 'm uit of nam 'm in de maling? Niemand.
Niemand. Die pet die hoort zo, dachten ze allemaal. Nou, en ik met
m'n zwarte buis?

Ze gaan af.

bedrijf 7

Scène 1

Pa, Moe en juffrouw Dubois, een wat oudere, duidelijk ongetrouwde dame. Ze zitten aan een tafel. Pa is weer op.

moe Ja ziet u juffrouw, drie kinderen. Tom, die is pas drie.

dubois O god...

moe Dan Truus, die 's vijf, da's al een hele flinke. En dan Kees natuurlijk, de oudste, die helpt met alles nu 't met mijn man...

dubois Maar meneer is al veel beter, dat zie ik zo.

pa Nou ja...

dubois Het treft goed dat ik dól ben op kinderen. Anders zou dat wel een bezwaar zijn, ziet u. En de kleinste is ook erg bedaard, zegt u, en gezeggelijk, hè?

moe Tom? Ja, dat zal u zien. En, och, ze zijn veel op straat ook, hè, als 't weer even een beetje is.

dubois *angstig* En 's nachts?

moe *haastig* Hoort u ze niet. Nee, als het stel van de vloer is, 's avonds, is het van de vloer, nietwaar, Pa?

pa *kucht* Zeker, aan uw nachtrust komen ze niet, juffrouw.

dubois *na een stilte* Ja, kijkt u 's. Eigenlijk zit ik er nog de volgende veertien dagen aan vast. Maar ik heb u verteld van de toestand. Elke dag is te veel.

pa *afwenkend* Ja, ja, ja...

dubois Feitelijk is het niet meer uit te houden. Als ik u, om maar 's een voorbeeldje te noemen, zei wat die oudste snotneus, wat die tegen me durft te zeggen. De woorden...

pa Ja, ja, ja...

dubois Ziet u, 't zijn gewoon geen ménsen,
en ik was er liever vandaag weg dan morgen, wat mij betreft...

moe Nou... misschien dat er... als we het schikken... het is wel erg hals-over-kop,
maar och, in een dag doe je een boel.

pa Laten we dat dan eerst nog 's samen bepraten.

Juffrouw Dubois staat op. Zwijgen.

dubois 't Geld is geen enkel bezwaar, dat zei ik al, en de kamer is echt heel geschikt. Ik zou wat blij wezen.

Zwijgen.

Het is zo'n verschil hè, het ene huishouden of het andere.

Zwijgen. Juffrouw Dubois veegt tranen weg.

Ik maak me helemaal van streek.

pa *staat op* Dus dat spreken we dan af, hè juffrouw, uiterlijk morgenavond heeft u bericht wanneer het ons schikt, en dan zien we wel verder.

dubois *steekt een hand uit* Dag meneer Bakels, ik ben toch zo blij dat 't zo goed met u gaat.

Ze hadden me gezegd...

moe Ze zeggen zoveel.

Ze gaat af met juffrouw Dubois. Pa blijft alleen achter. Hij loopt heen en weer, trommelt met zijn vingers op tafel, fluit etc. Moe komt terug.

pa *onmiddellijk* Ik moet je vertellen dat ik d'r allemachtig weinig zin in heb.

moe Och...

pa Niet om de kamer, daar was ik al overheen, maar die huilebalk bevalt me niks. 't Is compleet een zenuwlijdster. let op!

moe *gelaten* Verhuren is nooit een pretje en aan iedereen mankeert wat. Ik vind het geld de hoofdzaak, hoor. En je zal ze de kost geven die erbij verdienen met verhuren. We moesten maar doorzetten. D'r van kommen moet het toch.

pa Misschien is 't niet voor lang.

moe Nee.

stilte

pa Ik voel me zo goed de laatste tijd. Zo veel sterker.

Ze omarmen elkaar in een onhandige omhelzing.

pa Misschien is 't maar voor kort. De winkel gaat ook veel beter.

De winkelbel rinkelt.

pa Hoor je? D'r is volk. Ik ga helpen.

Hij gaat af. Het wordt donker.

Scène 2

kees 1 *komt op* In ieder geval zal ik d'r buigzaam en gymnastiekachtig uitzien. En somber. Vanzelf kijk je nadenkend als je zulk goed hebt. Natuurlijk moet ik goed zorgen voor dat zwarte goed. Juist dat onberispelijke moet eraan blijven. Geen vlekje zou ik d'r op dulden. Geregeld afschuieren ook. Fijne vierkante schouders, en mooie rechte knopen, allemaal dichtgemaakt, en nergens een vlekje of een haartje op de donkere stof. Ik zie me al zitten in de klas. Als een jonge edelman tussen die grove, onverschillige boeren.

Het wordt donker.

bedrijf 8

Scène 1

De kamer. Moe, Kristiaan, de kleermaker, een klein, slijmerig, onmogelijk ventje.

kraak Ach nou, weet u nog juffrouw, vroeger bij de oude heer Bakels? Dat waren tijden. Hardvochtig was-ie wel. Streng, maar christelijk, dat wil ik graag toegeven. Altijd iets extra's met Kerstmis. En iedere dag een prima bakje koffie. Ach, toen hij met werken uitschee heb ik nooit meer zo'n baas gevonden. Toen ben ik vanzelf maar kleermaker geworden. Helemaal op m'n eigen.

De twee Kezen komen binnen.

kees 2 Wie is die vreemde kerel?

moe Kees, dit is Kristiaan Kraak, de kleermaker van Opoe en Opa, weet je wel.

kees 1 *lusteloos* O ja.

kraak Zo, is dat nou de jongeheer. Nou, ook geen kleintje.

Hij neemt de mantel op en kijkt nadenkend naar Kees.

kraak Een broek d'r uit, dat flikken we 'm niet, hoor. 't Zal evengoed al een heel uitrekenen zijn om er goed en wel een buisje uit te halen.

moe Och kom.

De kleermaker haalt een centimeter uit zijn zak en begint te meten.

kraak Nee hoor, een broek gaat niet. Wel 'n buis, een flink buis ook, en de rest houdt u dan over voor verstellen.

moe *berustend* Nou, enfin dan.

kraak U hebt misschien een stuk papier?

moe *geeft hem een stuk papier* En een potlood.

kees 2 Nou, fijne kleermaker zeg. Wat heeft-ie dan wel bij zich.

Kraak begint te meten. Telkens wanneer hij iets opschrijft maakt hij het potloodje in z'n mond nat.

kees 2 Moet je zien, die viezerd. Steekt-ie 't potlood steeds in z'n mond. En staat-ie nog te pruimen ook.

kraak 't Moet zeker een beetje op de groei gemaakt zijn, hè?

moe Nou, 't moet goed zitten.

kees 1 *dapper* Anders trek ik 't niet aan.

Kraak bromt iets.

kraak Hoe ver wilt u de mouwen hebben? Zoiets?

Hij wijst tot over de helft van Kees' hand.

moe Nee, gewoon. Gewone lengte. Iets langer dan de mouw van zijn bloes. Zo ja.

kraak U kan 't krijgen zoals u 't bestelt.

Maar de mouwen daar zijn ze anders 't eerst uitgegroeid. Nou, dan zijn we d'r. 't Is jammer dat ik meneer niet getroffen heb. Ik heb laatst zoiets gehoord... Hoe is 't 'r tegenwoordig mee?

moe Nou, 't gaat al weer. De mensen maken 't altijd erger dan 't is.

kraak Ik ben d'r tenminste van geschrokken. En hij is hier de oudste van de drie? *goeiig* Nou, maar we zullen maken dat-ie er keurig uitziet hoor. De jongeheer zal ervan staan te kijken.

kees 1 *knort* Kan me niks schelen.

De kleermaker pakt de stof in.

kraak En dan kan de jongeheer over een week komen passen.

moe Zeg Kraak, komt u nog even mee naar de winkel.

Scène 2

Het toneel wordt donker, alleen Kees 2 blijft over in een lichtvlek.

kees 2 Zo ga ik 't aanleggen: heel verstandig: op een dag op school zeg ik gewoon, fijn langs m'n neus weg: Man, als ik de baas was, dan zou je 's wat zien. Ik nam een fijn, zwart buis, mooi lang, dat zo fijn glad zat.

En jongensstem uit de coulissen, geestdriftig.

stem Zoals een officier, hè? Met een gouden kraag en gouden kwasten, op je borst, hè?

kees 2 Niks geen gouden kraag en niks geen kwasten. *schamper lachend* Nee jong, juist niet. Gewoon dat fijne, edele, zwarte goed...

stem Zoals een aanneempakkie bij de Rooms!

kees 2 Ik merk 't al. Jij begrijpt er toch niks van. Enfin, misschien zie je 't eerdaags wel.

Ik moet nog 's bedenken weet je, hoe ik 't gedaan krijg, want m'n moeder wil weer zo'n gewoon pakkie uit de winkel kopen.

stem *lacht* Met een matrozenkraag misschien.

stilte

kees 2 Zo zou ik beginnen. En de volgende ochtend zou ik iets onverschilligs doen. Ging ik gewoon zonder pet naar school.

Andere stem, aan de andere kant van de coulissen.

stem Waar is je pet, zeg?

kees 2 Thuis gelaten. Waarom moet ik altijd een pet op hebben?

stem Nou, maar iedereen heeft altijd een pet op.

kees 2 Ja iedereen, maar ik niet, als ik er geen zin in heb. Ik vond m'n blote kop lekkerder. Nou, en dan doe ik dat. Gaat 't je wat aan?

stem Je hebt zeker geen pet.

kees 2 Zo, wat had ik dan gisteren op?

stem Is zeker in 't water gevallen en nou heb je nog geen andere natuurlijk.

kees 2 O nee, kan je vanmiddag zien, dan heb ik misschien m'n pet weer wel op.

Scène 3

Het licht gaat weer aan. Kees 2 staat opzij toe te kijken. Pa en Moe aan tafel.

moe *tegen Kees 1* En ben je wezen passen bij die Kraak, Kees? En hoe zag 't er uit?

kees 1 *zenuwachtig* Een vreselijke rommel was 't. De tafel stond vol met vuile kopjes en rommel. En hij kon z'n centimeter niet vinden en z'n potlood niet en het papier met de maten was-ie ook kwijt, en toen zei die... *half huilend* Nou ja, 't is toch niet voor de Here-

of de Keizersgracht.

Pa zwijgt.

moe Lama' gaan eten.

Kees 1 gaat zitten. Ze eten zwijgend.

moe Wat dunkt je? Zou 'k haar boven voor vandaag niet hier laten mee-eten?

pa *kijkt nijdig opzij* Ik dacht dat ze voor d'r eigen kostje zou zorgen.

Zwijgen.

opeens As d'r an dat buis wat mankeert dan hoef je 't niet te dragen, hoor jong. Hè Moe, wat jou?

moe Och... Maar dat weet-ie toch zelf ook wel.

kees 2 *die achter Kees 1 is gaan staan en op de stoelrug leunt* Nee, dat weet ik nou juist niet.

pa En 't eten smaakt 'm toch maar goed, da's altijd weer een geluk, hè.

kees 1 *tegen Kees 2* Daar kan je net hun onzin aan merken. As 't eten lekker is, wat heeft dat te maken met die ouwe mantel?

moe Ik zeg: Zou ik haar-boven voor vandaag niet vragen om mee te eten? Zo'n eerste dag is het mens nog niet op streek, hè.

pa *onwillig* Moet jij weten, maar ik haal d'r liever niets van aan.

Eer je 't weet, heb je d'r over de vloer.

moe Ja, maar nou kan 't toch slecht anders.

kees 2 De jongens op straat en op school, die zijn zo stom niet, die hebben zo'n raar buisie meteen in de gaten, dat is 't lamme.

moe Kees, ga jij even naar boven, aankloppen natuurlijk en vraag of juffrouw Dubois een happie mee-eet. Zeg maar dat ik er feitelijk al op gerekend had.

Kees 1 staat op.

kees 1 Ja Moe.

Het toneel wordt donker. Alleen Kees 2 blijft over in een lichtvlek.

Scène 4

kees 2 En 's middags dee ik wel m'n pet op, maar ik liet m'n das af.
stem Hé zeg, je hebt geen das om!

kees 2 Weet ik.

stem Je bent gek, nou maar 't staat mal hoor.

kees 2 Waarom nou? Ik vind nou juist een das zo mal. Je kan evengoed een touw om je nek knopen. Waarom moet een jongen altijd een das dragen?

stem O, maar op zo'n bloes as jij hebt wel.

kees 2 Waarom nou daarop wel? Ja jong, daar moeten jullie nog aan wennen, maar ik stoor me aan niemand. *stilte* En eindelijk verscheen ik op een goeie dag met m'n zwarte buisje. Een paar sufferds lachten nog, maar de meesten niet. Hé, dachten die, heeft-ie weer wat anders bedacht. Nou, hij heeft toch eigenlijk gelijk, want hij ziet er enig uit zo. Een jongen kwam de volgende dag ook met een nauwsluitend lang buis, een grijs geruit, gemaakt van een pak van zijn vader natuurlijk.

vierde stem Ik heb ook zo'n soort buis genomen.

kees 2 Ja, dat zie ik. Jammer dat 't niet zwart is, hè. Je moet een zwart zien te krijgen. Van dit soort goed, voel 's even voor de aardigheid.

Op 't laast zeurden alle jongens hun ouders d'r kop gek om zwarte buisjes maar 't zou d'r geen een zo staan als mij...

Scène 5

Licht gaat weer aan. Twee Kezen lopen naar de tafel.

kees 1 Juffrouw Dubois laat zeggen dat 't erg vriendelijk is van Moe maar dat ze 't liever niet doet. Dat ze nog zo vreemd is. Misschien later 's, maar nou blijft ze liever op d'r eentje.

pa *tevreden* 't Is een verstandig mens.

moe Ze is overdreven, maar enfin, vrijheid, blijheid. Nalopen zal ik d'r niet.

Ze eten.

pa *plotseling*, wijst naar Moe Zeg Kees, willen we haar nu 's goed de duvel injagen? Ja? Nou dan. Zij gaat morgenochtend met jou naar de winkel en ze koopt een pakkie voor je, Kees, die malle moeder van je. Een fijn pakkie net as ze altijd voor je gekocht heeft. Let maar 's op.

moe *zacht* Het is me nogal een goeie zaterdagavond.

pa *zoent Kees* En je doet 't toch.

moe *zacht* Hoeveel had jij dan gedacht dat kon?

pa Zie je wel, Kees, dat ze 't doet? Die fijne, fijne moeder van je.

moe Ach jullie...

Het winkelbelletje schelt.

kees 1 *staat op* Nou komen d'r al klanten ook. Wie weet hoeveel we vanavond nog verkopen.

kees 2 Pa weer... zo'n Pa.

kees 1 Pa is nergens bang voor, zie je wel.

kees 2 Is-ie een tijdlang ziek geweest, kan-ie niet in de winkel staan, hebben we niet zo veel verkocht...

kees 1 ...en toch durft-ie zo'n pakkie te kopen. Omdat-ie nou weer beter is. Omdat de winkel vanzelf ook weer goed zal gaan.

kees 2 Zo'n Pa.

kees 1 De fijnste van de hele wereld.

Licht langzaam uit.

bedrijf 9

Scène 1

*Pa is weer ingestort. Hij ligt in bed, verborgen achter een gordijn.
Aan tafel zitten oom Dirk, tante Jeanne en Moe.*

oom d. 't Is beter.

moe *moe* Vast en zeker.

oom d. Zal je zien.

tante j. 't Went wat gauw.

moe Dat zeggen ze.

oom d. Je moet 't accepteren.

moe Doe ik toch.

De twee Kezen zijn opgekomen.

kees 1 Oom Dirk en tante Jeanne!

kees 2 Man, daar waren we toch kwaad mee!

kees 1 Wat die hier nou in enen doen.

kees 2 Waar 's Pa? *ongerust*

kees 1 In bed zeker.

kees 2 De gordijnen zijn dicht.

kees 1 Dan slaapt-ie. Dat mag ie toch wel?

Ze lopen naar de anderen.

moe Kees, kijk 's wie daar zijn?

kees 1 Oom Dirk en tante Jeanne. Waar is Pa?

moe *bijna schamper* Ken je ze nog?

kees 1 *geeft z'n oom een hand* Dag Oom.

oom d. Nou maar, wat een kerel wor jij, Kees, ik sta d'r van te kijken.

kees 1 Dag Tante.

tante j. Dag m'n kleine vent.

kees 1 *negeert haar belediging* Waar zijn Truus en Tom?

moe Boven bij de juffrouw. Pa is weer wat ziek geworden.

Kees 1 zwijgt.

moe Ik heb Oom en Tante gewaarschuwd.

Ze hebben een veldbed meegebracht.

tante j. Daar moet je Moe op slapen.

oom d. Da's makkelijker.

kees 1 O, ik zag al een kar buiten staan.

oom d. Help maar 's even. We kunnen 't best met z'n tweeën binnendragen.

Oom is opgestaan. De twee Kezen volgen hem

kees 1 *fluistert vlak voor hij weggaat* Zijn we dan weer goed met ze?

moe *fluistert* Schiet nou maar op, Kees.

De twee Kezen en oom Dirk af.

tante j. Hoe bevalt 't verhuren nou?

moe Reuze. 't Mens is een schat. Ik weet niet meer hoe ik 't zonder haar zou moeten. Truus en Tom zijn gewoon dol op d'r. En de kamer, ach die mis je nauwelijks.

tante j. Je went er zo aan.

moe Zo is 't.

tante j. En 't geld komt natuurlijk ook van pas.

moe Ja, vanzelf.

Oom Dirk en de twee Kezen op met het veldbed.

oom d. Zo, dat was 't dan.

Ze zetten het bed neer.

oom d. Kijk, nou zal ik 't effe uitduiden. Kees moet ook opletten, dan kan-ie je helpen. Over een week of wat dan zetten we 't 's morgens in de tuin en dan leggen we Pa in 't zonnetje. En kijk, als je 's morgens opstaat dan vouw je 't op, een, twee hupla, en je zet het daar, of hier, waar het je 't beste uitkomt, in een hoek. Plaats neemt het niet in, wat zeggen wil. En het is een lekker zacht bed ook, hoor.

moe *lusteloos* Dat zal er wat op aankomen.

Oom Dirk gaat weer zitten. De twee Kezen proberen het veldbed.

moe Blijf jij er alsjeblieft van af, het is geen speelgoed.

kees 1 Nee, maar kijkt u 's even, d'r is echt niets aan, u doet maar zo. En in elkaar zetten gaat ook gauw.

moe Ik zie 't al.

Kees gaat zitten.

tante j. Jij bent voor Moe een reuze steun, wat Kees?

Pa, achter 't gordijn, begint te hoesten. Ze wachten allemaal gespannen. Kees 2 staat geschrokken op. Het wordt weer stil.

oom d. Hoe is 't nou met je postzegels, Kees, doe je dat nog steeds?

kees 1 Nou en of. Ik heb d'r al meer als honderdvijftig.

oom d. Honderdvijftig, alsjeblieft.

kees 1 De Veer bij ons op school heeft een grote Pers.

oom d. *plaagt* De Veer lekker.

kees 1 U weet misschien wat een grote Pers is.

oom d. Wat dan?

kees 1 Een postzegel van Perzië. Zowat zo groot. Prachtig. Ver over de gulden waard.

moe Voor de mallen die 't 'r voor geven willen.

Pa hoest. Stilte. Kees 2 reageert.

oom d. En die jongen bij jou op school heeft 'r zo een? Nou maar dan had ik toch gelijk? Dan is die jongen toch goed af?

kees 1 En hij heeft mij verteld waar je ze kopen kan.

oom d. Bij hem zeker.

Tante lacht.

kees 1 Nee, in een winkeltje. Waar, dat houwen we stil voor iedereen. Want ze kosten zowat niks. Tenminste, als je rekent hoeveel ze eigenlijk waard zijn.

moe Laat nou maar verder, Kees.

kees 1 *vlug* Zeveneneenhalve cent kosten ze daar.

oom d. En ze zijn een gulden waard?

Kees knikt. Pa hoest. Stilte. Moe staat op, kijkt even en loopt af, kennelijk Om iets te halen.

oom d. Nou maar, waar is dat winkeltje? Dan koop ik 't leeg. Dan neem ik alle grote Perzen.

kees 2 Dat Pa nu in enen weer zoziek is geworden. Terwijl hij zo vooruit was gegaan. Als 't nu maar niet weer gebeurt. Als Pa z'n

keel nu maar niet weer stuk springt, want nou is 't zo erg, 't hoesten...

Pa begint weer te hoesten. Kees 2 zit kaarsrecht, de anderen schijnen niets te merken. Pa hoest door.

kees 1 U weet 't winkeltje niet, en wij vertellen 't niemand. Dus al wou u 't doen, dan kon u nog niet.

Pa hoest verschrikkelijk. Kees 2 komt half overeind. De anderen schijnen niets te merken. Moe, die we zojuist af hebben zien gaan, bevindt zich nu plotseling achter het gordijn.

moe *gilt* O god! Bloed! Er komt bloed!

Kees 2 springt op. De anderen schijnen niets te merken.

oom d. Zou zo'n ding echt zoveel geld waard zijn? Met zo'n lelijke kerel erop?

moe *achter het gordijn* O Kees, help me eens even.

kees 2 *stuift heen en weer* M'n pet? Waar is m'n pet? Ik moet dadelijk weghollen om hulp te halen.

kees 1 't Is de Sjah toch.

oom d. Goed, de Sjah. Maar een gulden! Een gulden zou 'k d'r nooit voor geven. Ik maak ze zelf goedkoper als 't moet.

kees 1 Zou u lelijk in de gevangenis komen.

Het hoesten wordt minder en minder. Kees 2 staat nog steeds star naar het gordijn te kijken.

kees 2 Hij wordt rustiger. 't Bedaart weer wat.

Het wordt stil. Moe komt terug uit de coulissen met een glas melk.

oom d. En ga je nou straks nog naar dat winkeltje?

Kees 1 knikt.

moe Dirk, wees niet gek hoor.

Ze verdwijnt achter het gordijn om Pa te helpen.

oom d. *voelt in zijn vestzakje* Hier, ik heb nog net een dubbeltje over. Jij gaat een grote Pers kopen, omdat... omdat jij je oom in zo'n tijd niet gezien hebt. Nou?

kees 1 *is eerst sprakeloos* 't Is vier duiten te veel.

oom d. Koop je een kleine Pers voor. Een jonkie of zo. Kijk dat zelf maar 's.

Kees 1 kijkt naar het geld, dan naar z'n oom. Kees 2, die nog steeds staat, komt naderbij. Zwijgend laat Kees 1 hem het dubbeltje zien.

Pa begint weer te hoesten. Ze schrikken allemaal op en luisteren. Het wordt donker.

bedrijf 10

Scène 1

Kees 2 staat rechts in een lichtspot. Kees 1 links in vaag licht.

kees 2 't Werd een wonderlijke week. Tom en Truus logeerden bij tante Jeanne. Na een paar dagen leek 't al of Truus eigenlijk mijn zusje niet was. Ze keek wel lachend naar me op school, maar vragen hoe 't thuis was deed ze helemaal niet.

Op het toneel gaat een nevelachtig licht aan. Tijdens de monoloog, zien we figuren heen en weer lopen. Zwijgend of nauwelijks sprekend. Kees 1 staat opzij.

kees 2 Och, en er was eigenlijk ook geen nieuws. Het bleef aldoor 't zelfde. Pa was wel erg. Zowat de hele dag zat Moe voor het bed.

Pa hoest. Het hoesten wordt minder. Moe komt met een kopje van achter het gordijn vandaan. Gaat af.

kees 2 Opa, waar we eerst kwaad mee waren, zat de hele dag in de winkel pijpen te roken. Hij deed helemaal net of 't zijn eigen winkel was. Tegen etenstijd ging-ie weer weg. Dan kwam-ie even in de kamer en dan keek die in 't bed.

Opa is opgekomen, naar het bed gelopen.

opa schor Nou, tot morgenochtend maar weer, jongen.

Gaat af. Kees 1 en Moe gaan aan tafel zitten.

kees 2 Ik zat alleen met Moe aan tafel te eten. De meeste keren was 't brood, of opgewarmd eten van de vorige dag en Moe at verschrikkelijk weinig. Pa werd hoe langer hoe stiller en leek meestal te slapen.

Moe staat abrupt op, huilend af.

kees 2 Soms sloop ik wel 's naar 't bed, als m'n moeder de kamer uit was. Dan keek ik naar m'n vader z'n ogen, maar die waren meestal dicht, of ze keken strak naar de zoldering.

Kees 1 staat voor het bed. Hij kucht even.

kees 2 Een keer dacht ik dat m'n vader naar me keek, toen kreeg ik een brok in m'n keel van de schrik. 't Leek net een vreemde man die daar lag. Ik werd er ineens bang van en ik was opgelucht toen Pa z'n ogen me weer loslieten en ik zachtjes weg kon sluipen.

Kees 1 af. Moe komt op, gaat bij het bed zitten.

kees 2 Als ik in bed lag probeerde ik te regelen hoe 't de volgende dagen moest worden. Dat ik uit school kwam en dat Moe zou zeggen: Ga nou 's kijken naar Pa, dan zal je 's wat zien.

Oom Dirk op. Loopt naar het bed. Hand op Moe's schouder. Blijft zo even staan. Gaat af.

kees 2 Maar als ik dan probeerde me voor te stellen hoe Pa daar overeind zat en me vrolijk aankeek, dan lukte dat maar niet. Ik kon maar niets anders voor me halen dan die vreemde man die maar niet op me lette, die maar langs me heen keek.

Opa komt op. Moe staat op, laat zich even tegen hem aan vallen.

moe ...O vader...

*Opa klopt op haar rug, ze gaat weer zitten,
Opa af.*

kees 2 Dan kneep ik m'n ogen stijf dicht om me voor te stellen dat ik samen met Pa op straat liep. Maar 't wou niet. 't Wou maar niet lukken. Iedereen kon ik voor me halen. Ik zag de jongens van school in hun banken zitten.

Ik zag de meester op het bord schrijven. Ik zag Truus met Tom aan d'r hand de straat oversteken.

Tante Jeanne is huilend opgekomen. Staat bij het bed, gaat samen met Moe huilend af.

kees 2 Ik zag Moe in de keuken staan en juffrouw Dubois een beker melk inschenken, op d'r kamer.

Opoe en Opa komen op, lopen naar 't bed.

Opoe wringt een zakdoek in haar handen.

opa ...Jongen...

opoe Waar heb ik m'n zakdoek nou gelaten.

kees 2 Allemaal kwamen ze zoals ik wilde. Dan dacht ik: nou kan ik Pa ook krijgen!

Maar dan kwam ik niet verder dan die vreemde, die daar in bed lag en die me niet kende... Dan ging ik maar liggen luisteren naar de geluiden in het huis. Hoorde ik juffrouw Dubois zachtjes in haar kamer lopen en met kopjes rammelen bij de kast.

Moe, tante Jeanne, oom Dirk, juffrouw Dubois, Kees 1, van verschillende kanten op. Voegen zich bij Opoe en Opa. Ze staan rondom het bed gegroepeerd.

kees 2 Dan hoorde ik de winkeldeur en gepraat in de winkel. Een klant zeker. En de glazen schuifdeur van de grote bergkast. Oom Dirk die wat verkocht. Onder me in de keuken hoorde ik Moe. Haalde zeker een glas melk of zo voor Pa. En als 't dan laat werd hoorde ik oom Dirk daar in de winkel scharrelen met de luiken, ging dus sluiten. En uit de huiskamer kwam het geluid van het rustbed dat Moe uitsloeg voor de nacht.

De wachtende familieleden wijken uiteen.

Een in het zwart geklede dokter met dokterstas komt van achter het gordijn te voorschijn.

Hij maakt een handgebaar en schrijdt af.

kees 2 Zo verliepen de dagen zonder verandering...

Het licht glijdt weg.

Scène 2

Terug in de volle lichtstand. Stralend, wit helder licht. Kees 1 en Kees 2 lopen op hun tenen naar het bed.

kees 1 *fluistert, na een tijdje* Zie jij wat?

kees 2 Niks. 't Is zo donker in bed.

kees 1 't Lijkt toch langzamerhand licht te worden.

kees 2 Kijkt Pa nou, of zijn z'n ogen dicht?

kees 1 Zie je wel, 't lijkt of d'r een zacht schijnsel komt.

kees 2 Hij kijkt! Z'n ogen zijn wijd open.

kees 1 *heel zacht* Dag Pa.

Pa's hand beweegt wenkend. Kees buigt zich voorover, gaat half op het bed liggen, pakt Pa's hand vast.

Dag Pa.

Z'n vaders hand streelt langs zijn gezicht, kriebelt door zijn haar.

pa *zacht* Kees-van-me.

kees 1 ...Ja...

Hij komt nog dichterbij.

pa Onze Kees, hè?

kees 1 Ja...

Pa's hand streelt hem, valt dan stil.

kees 2 Steeds groter worden z'n ogen, of misschien lijkt dat maar zo in 't halve donker. *fluistert* ...Hij huilt...

Kees 1 wijkt achteruit, kijkt de kamer in.

kees 2 Misschien is 't gauw over.

Kan-ie zich weer goedhouden.

pa *wrijft in zijn ogen, snikt* Ach god, het is toch zo jammer... Fijne jongen van me... Ach god...

kees 2 Beroerd hoor, zo'n grote man. Ook om de pé in te krijgen als je telkens weer van voren aan ziek wordt.

pa Hè, Kees van me? ...

Hij ligt nu half op z'n zij. Zoent Kees op zijn wang. Kees blijft liggen.

kees 1 *fluistert* 't Is zulk lam weer ook.

pa ...Ja...

Zijn vingers spelen door Kees z'n haar.

kees 1 U moet 's een hele tijd in huis blijven. Goed lang.

pa Ja, dat zal ik doen.

kees 1 U zal zien, 't gaat vast weer over.

pa Ja... Ach god, vent-van-me... Ja hoor, wees jij nog maar niks bang. Hoe laat is 't eigenlijk?

kees 1 Zowat bij achten.

pa Waar is Moe?

kees 1 Roepen?

pa Nee, wacht maar. En waar zijn Truus en Tom eigenlijk?

kees 1 Bij tante Jeanne. Die past zolang op ze.

pa En Moe?

kees 1 Boven bij de juffrouw.

pa O ja, de juffrouw. Nou, roep d'r toch maar even.

Kees wil opstaan, maar zijn vader houdt hem tegen.

pa Dag jongen. Aju hoor!

Kees geeft hem een zoen.

pa ...Ja...

Hij begint weer te snikken. Kees 1 komt overeind.

kees 1 Wou u wat drinken of zo?

Pa knikt zonder te spreken.

kees 2 Weer die rare, grote ogen.

kees 1 Ik zal Moe waarschuwen.

Nog één keer kijkt hij naar 't bed. Zijn vader maakt een jongensachtige groetbeweging met zijn hand. Kees wuift terug.

Dan lopen de twee Kezen naar voren. Moe komt op.

kees 1 *op een alledaagse, zakelijke toon, alsof alles in huis heel gewoon is* Moe, of u wat te drinken heeft voor Pa.

De twee Kezen slaan hun armen om elkaar heen. Moe droogt haar handen aan haar schort af en loopt naar het bed. De twee Kezen gaan af.

DOEK

deel 2

eerste bedrijf

Scène 1

Als het doek opgaat zien we Opoe, juffrouw Dubois en tante Jeanne achter een grote tafel zitten. Op de tafel staan koffiekannen en grote plateaus met luxe broodjes. Moe staat opzij met haar rug naar de zaal. De drie andere vrouwen staren zwijgend voor zich uit. Af en toe pinkt er één een traan uit haar ogen. Lange tijd blijft het doodstil. Dan horen we op straat het geratel van een koets. Mensen stappen uit. De koets zet zich weer in beweging, De mannen komen binnen: neef Breman, Opa, oom Dirk, achteraan de twee Kezen. Ze dragen rouwkleding en hoge hoeden. De twee Kezen dragen gewone kleding. Opa, oom Dirk en de twee Kezen zijn zeer onder de indruk, Neef Breman heeft het karwei er weer opzitten. Ze komen binnen. Stilte. Moe blijft met haar gezicht afgewend staan.

opa *aarzelend* Zeg Breman, moet nou maar meteen het winkelgordijn op?

oom d. *bijna smekend* Nee...

opa 't Staat zo akelig.

neef b. *terwijl hij zich van hoed, jas en handschoenen ontdoet op gewichtige toon* Kijk 's an, feitelijk kan 't wel. Maar 'k zou 't niet

doen.

Ik zou de dag van morgen afwachten en dan gewoon openen.

oom d. Da's echt veel beter.

opa Dan wachten we d'r vandaag nog mee.

De mannen trekken hun jassen uit. De vrouwen ontwaken uit de lethargie. Tante Jeanne en juffrouw Dubois schieten toe om jassen in ontvangst te nemen. Stilte terwijl de vrouwen afgaan om de kleding weg te bergen. Moe heeft nog niet bewogen.

dubois *is weer opgekomen, fluisterend* Zal ik een kop koffie inschenken?

neef b. *te hard, de twee Kezen veren op van schrik* Astublieft.

Graag ja, juffrouw.

Moe draait zich om; Opa stapt op haar af.

opa As jij je nou maar flink houdt, meid.

De andere vrouwen beginnen te huilen, maar Moe blijft kalm.

moe *zacht* Was er nog iemand?

oom d. Buurman Peters.

moe *bijna schril* Anders niemand?

neef b. *belangrijk* 't Was geen weer en 't is een eind hier vandaan,

hoor. Ik vond 't van zo'n Peters tenminste allemachtig hartelijk.

Juffrouw Dubois heeft koffie ingeschonken, zet de kopjes bij de stoelen.

neef b. Zullen we dan maar?

dubois Gaat u zitten, heren.

oom d. *tegen tante Jeanne, om iets te zeggen* 't Was heel

aangrijpend, dat moment van de kist.

opoe *tegen Opa* 't Is zo verschrikkelijk.

dubois *tegen neef Breman* Gebruikt u suiker en melk?

neef b. Astublieft en van allebei veel.

moe Kees komt bij mij zitten.

Ze slaat een arm om Kees 1 heen en zoent hem.

tegen Kees Truus en Tom zijn bij juffrouw Smit hiernaast.

Kees 1 knikt, hij gaat naast haar zitten. Kees 2 blijft op de achtergrond staan.

opoe Ik mag ze toch zo graag zien scharrelen, die kleintjes. 't Is ook zo verschrikkelijk voor ze.

tante j. Gelukkig begrijpen ze 't nog niet.

neef b. Die koffie doet goed. 't Was beestenweer.

opa Op 't kerkhof heeft 't aldoor geregend.

neef b. En die broodjes zijn heerlijk vers.

opa *tegen Opoe* Ik heb Kruit nog gezien.

tante j. Neem ook een broodje, Kees. Met kaas.

opa *tegen Opoe* Kruit, de aanspreker.

dubois De broodjes komen van de Weense bakker uit de Prinsenstraat.

moe Neem d'r maar eentje, Kees. Ze zijn heel lekker. Tante Jeanne en juffrouw Dubois hebben ze gesmeerd.

neef b. *tegen Opa* Met die verzekering heeft Bakels toen toch gelijk gehad.

opa Hm...

tante j. Dirk, eet je niets?

oom d. Ik heb niet zo'n trek.

neef b. Ik herinner me nog dat u 't mallenwerk vond anders, die verzekering.

tante j. Neem nog zo'n lekker broodje, Kees.

opoe Bakels, zoveel koffie is niet goed voor u.

neef b. Ik zal niet zeggen dat 't nou een uitkomst is, maar helemaal zonder laat-ie z'n huishouden toch niet!

oom d. Kees heeft zich heel flink gehouden, is me hard meegevallen.

Scène 2

Kees 2 is intussen naderbij gekomen. Hij heeft een stoel aangeschoven en is naast Kees 1 komen zitten, die al die tijd voor zich uit zit te staren. Van nu af aan tellen de anderen niet meer mee. Geleidelijk bevrozen ze. Met starre gezichten en opengesperde ogen. Het moet duidelijk zijn dat Kees zijn omgeving volkomen vergeet. Het licht wordt feller.

kees 1 *kijkt plotseling Kees 2 aan* Dat er een begrafenis is geweest kan je alleen zien aan de witte das van neef Breman. Anders leek 't net allemaal gewone visite.

kees 2 Ze praten zo hard, en ze lachen om allerlei dingen...

kees 1 Ik heb zo'n dom gevoel. Dat Pa in de bedstee ligt te slapen en wakker zal worden van al die drukte.

kees 2 Een geluk dat neef Breman d'r is. Die weet tenminste precies hoe begraven hoort.

kees 1 Ik lijk Tom wel, die snapt er ook zowat niets van. Die zanikte gistermiddag al om op straat te mogen spelen.

kees 2 In de koets wilde oom Dirk de gordijntjes openlaten. Opa kon 't niet schelen, maar neef Breman zei dat 't niet kón. Naar 't kerkhof toe moesten de gordijntjes neer. Dat hoorde zo.

kees 1 Toen ze de kist lieten zakken en iedereen z'n hoed af nam...

kees 2 Ik m'n pet.

kees 1 Toen zei die ene aanspreker, die overal voor zorgde, die zei iets.

kees 2 Kon jij 'm verstaan? Ik niet. Hij was gewoon onverstaanbaar.

kees 1 En toen we terug gingen... Wat maakte dat rijtuig een leven op die keien.

kees 2 't Leek net dat er door al dat lawaai heen een draaiorgel speelde.

kees 1 Ja, had jij dat nou ook?

kees 2 En toen dacht ik dat oom Dirk ook zat mee te neuriën.

kees 1 Met dat vrolijke draaiorgel.

kees 2 Dat-ie ongemerkt probeerde mee te zingen.

kees 1 Een schandaal vond ik 't. In een rouwrijtuig, als je van een begrafenis komt.

kees 2 En toen later dacht ik dat Opa ook meezong. En neef Breman. Dat ze allemaal zaten mee te zingen. 't Was niet zo, dat merkte ik wel, maar 't leek net.

kees 1 En jij ook.

kees 2 Wat?!

kees 1 Jij zat ook mee te zingen.

kees 2 Ik?

kees 1 Ik hoorde 't duidelijk. Met z'n vieren zaten jullie te zingen.

kees 2 *ontkent zwakjes* Ik zong niet, eerlijk niet. Dat leek maar zo.

kees 1 Nou was ik weer helemaal in de war. Had ik 't gevoel van waar blijft Pa toch. Die moet er toch ook bij zijn als de gasten straks naar huis gaan, en der nog allerlei dingen geregeld moeten worden...

kees 2 't Is al vier dagen geleden dat ik Pa heb gezien. Die begrafenis van vanmorgen, die was van een vreemde, waar ik zomaar bij ben geweest...

Scène 3

Het gezelschap ontwaakt geleidelijk uit de bevrozing.

moe *slaat een arm om Kees 1 heen* Wat is 't, Kees?

dubois Leg 'm een uurtje op bed. Boven in 't kamertje.

moe *tilt zijn hoofd op* Ja?

Kees 1 knikt.

kees 2 Je bent gewoon suf van de slaap.

moe *staat op* Kom dan maar even mee.

tante j. Wat is er?

neef b. Is er wat?

opa Is er wat met Kees?

moe Och niets, Kees moet even wat voor me doen.

kees 1 Weet u wat het is, het is eigenlijk niks. Maar ik vergis me telkens met m'n gedachten... Hoe zal ik 't zeggen.

moe Ik begrijp 't evengoed wel.

oom d. Heeft Kees wat?

moe Hij is een beetje overstuur en slaperig.

oom d. Ja...

kees 1 Ik scheel niks hoor.

oom d. *tegen Moe* Ga jij ook een uurtje liggen.

moe Straks.

kees 1 Blijft u maar, ik ga wel alleen.

Scène 4

Nagestaard door het gezelschap lopen de twee Kezen naar het voortoneel. Ze gaan zitten op een bankje, of iets dergelijks, dat

daar staat. Het licht op de tafel gaat uit. Eventueel zilverig strijklucht. De volgende scène beschrijft het inslapen van Kees.

kees 1 Zo'n drukte binnen. Al die mensen.

kees 2 Tante Jeanne zei dat je met die aanloop weinig van de verandering merkt. Dat komt morgen pas, en de andere dagen. Ze zei ook dat ik een echte steun voor moeder was. En dat ben ik ook.

kees 1 We beginnen met de winkel weer in de loop te brengen.

kees 2 D'r komen wel 's weinig klanten sommige weken, maar daar kan niemand wat aan doen. Dat hebben zoveel winkels wel 's.

kees 1 En daar gaan we nou verandering in brengen.

kees 2 Elke vrijdag helpen de uitstalkast fijn in orde te maken. Mooie prijskaartjes schilderen, net als Pa dat deed.

kees 1 *volkomen onverwachts* Als ik nou op school de bel niet meer krijg omdat een ander 't die vier dagen voor me gedaan heeft, dat zou helemaal een gemene streek zijn.

kees 2 Zaterdagavond, dan gaat de winkel 't slechtst. Dan komen d'r helemaal geen klanten.

kees 1 Alsof 't al niet erg genoeg is, en dan nemen ze me nog de bel af ook. Goed hoor, ik zal er geen drukte over maken. Ze moeten 't maar uit zichzelf begrijpen.

kees 2 Waarom laten we niet 's van die reclamebiljetten drukken en uitdelen?

kees 1 Ik haal gewoon m'n schouders op en ik zeg: Net of zulke dingen me nou nog kunnen schelen! Doen jullie maar alles tegen

me, hoor. D'r kan nog meer bij. En Rosa Overbeek zou me natuurlijk opstoken: Laat je je dát doen? Je bent gek, het is gemeen! Maar ik schudde weemoedig m'n hoofd en ik zei: Laat ze begaan als ze 't niet begrijpen.

kees 2 Een heel pak brieven bracht ik de grachten langs. Niet zomaar in de brievenbussen. Je moet een beetje moeite doen. Aanbellen. Mevrouw te spreken vragen. Ja zeker, te spreken. Ik liet me niet door de meid afschepen. Eeuwig netjes binnenkomen dat de mevrouw zou denken: hé, wat zou dat voor een jongen zijn?

kees 1 En ineens zou Rosa zeggen: Je hebt gelijk. Ik zou ook zo zijn zoals jij... Rosa...

kees 2 Wat een gemene streek van je. Om nou aan die meid te denken. Op zo'n moment.
Dat moest Moe 's weten.

Scène 5

Het licht op de tafel gaat aan. De gasten en Moe zijn in een ernstig gesprek verwickeld,

moe Hier word ik gek van, dat hou ik niet uit. Inbrokkelen kan ik overal, en hier is 't een zinkput. M'n licht haal ik er amper uit, laat staan m'n huur.

oom d. 't Is overal slap.

moe Maar hier is 't helemaal niks meer.

oom d. Wat moet je dan?

moe Zal ik wel zien. Maar dit hou ik niet uit. Voor de winter schaf ik raad, hoe 't loopt, loopt 't.

oom d. *zuchtend* Ja...

moe Ik moet je dát zeggen: Ik kruip net zo lief met het hele stel op één kamer en ga uit werken. Daar!

dubois Als u maar een kamer voor me hebt, al is 't een hokje desnoods, dan blijf ik bij u. Dan verhuis ik mee, en dat verlicht toch al weer.

tante j. Ik kan me begrijpen dat je zo denkt, maar 't zou toch niet alles zijn, hoor.

oom d. Ze schoot er niks mee op.

moe *bitter* Nee, hiér schiet ik op.

stilte

moe Juffrouw Dubois komt er toch óók.

oom d. *verontwaardigd* Juffrouw Dubois is alleen.

moe En tweemaal zo oud als ik.

tante j. *lacht* Nou... nou...

neef b. Ik vind 't ook. Je bent mal met hier te blijven koekeloeren of je om de veertien dagen wat verkoopt. Nee hoor, vóór de winter moet er verandering komen.

oom d. 't Is een beroerde historie. Als Johan had blijven leven, die had d'r wel uitgekomen, zie je...

tante j. Ja, dan was 't alles anders natuurlijk.

oom d. Wat is dat eigenlijk van die thee? Jeanne vertelde me daar van de week wat van, maar wat is dat eigenlijk?

dubois Ik ben altijd agentes geweest van Stark en Co, da's een thee-en-koffiehuis, alleen dure soorten, een prachtige zaak. Maar ik kon 't niet volhouden doordat 'r zoveel geloop bij komt. Nou dachten we dat 't misschien iets voor juffrouw Bakels zou wezen.

moe Vijftien procent geven ze je van de volle prijs.

dubois En één keer in 't jaar dividend voor alle agentessen.

moe Agentes Bakels.

opoe Dan kon Kees op z'n vrije middagen klanten lopen, hadden we gedacht.

moe 't Is nog zo gek niet.

opa Dat lijkt mij ook wel wat.

neef b. Dan heb je tenminste een begin.

Scène 6

Het licht op de tafel gaat uit.

kees 2 Heel beleefd zou ik dan zeggen: Mevrouw, of u dit eens lezen wilt. Het is over onze eigen winkel. Thuis zei ik niets. Na een week zou je Moe horen: Wat komt er een opleving in de winkel! Waar komen al die klanten vandaan? 't Is gewoon kras, ik moet warempel weer nieuw schoenwerk gaan bestellen. En ik hield me maar onnozel.

kees 1 *onverwacht* Later, als we mekaar kennen, dan zou ik 't gewoon tegen Rosa zeggen. Dan zeg ik: Toen die ochtend dat ik weer voor 't eerst op school was. Je weet wel, toen heb ik 't wel degelijk gemerkt.

‘Wat gemerkt!’

‘Dat je zo’n medelijden met me had en dat je helpen wou. Zeg ’s eerlijk: toen ik naar m’n plaats ging keek je me expres niet aan, is ’t niet?’

‘Ja hoor, Kees. Ik vond ’t vreselijk. Ik moest er zelf ook van huilen.’

‘Nou dan heb ik ’t dus goed geraden.’

‘Ja.’

kees 2 Zie je nou, wat gemeen! Je bent net Truus, die loopt ook al weer gewoon touwtje te springen. Aan zo’n vreemde meid denken. Bah!

Scène 7

Tijdens de dialoog zijn de acteurs in het donker afgegaan. Het toneel is leeg. Nu horen we plotseling een ruzie tussen Opa en Moe. Af en toe Opoe en oom Dirk. We verstaan niets. Ze worden steeds luider. De twee Kezen luisteren geschrokken.

opa *nu duidelijk verstaanbaar* Potverdorie. Eigenwijs mirakel!
Eigenwijs mirakel! Anders niet!

Het licht in de kamer gaat aan. De kamer is leeg, de tafel is nog niet opgeruimd. Moe en tante Jeanne komen binnen. Moe is razend.

tante j. *fluistert* Neem 't zo toch niet op!

moe *sissend* Ik zal hem!

tante j. Kom nou, la'we even koffie zetten. Onderhand praat Dirk wel met 'm.

moe Als Johan nog leefde... Die had 'm de deur uitgesmeten ... zo ziek als-ie was.

Ze snikt. De twee Kezen ballen hun vuisten.

tante j. *sussend* Kom nou toch... kom nou toch...

Moe antwoordt niet. Ze schuift driftig met de stoelen. Stapelt borden op elkaar, alles zeer luidruchtig.

tante j. Vader is driftig, zie je.

moe Och mens, schei uit. Jullie kennen ze toch ook! Haar en hem.

Zijn dat mensen? Der-lui centen, zegt me dat ouwe stuk vergif!

tante j. Nou, nou... Stil nou...

moe Derlui centen! Hij zal z'n centen hebben hoor. Hij zal an z'n zoon geen cent te kort komen. Maar hij moest z'n ogen uit z'n kop schamen.

tante j. Ja maar, dat bedoelt-ie zo niet.

moe Och, je kent ze toch ook, Jeanne. Die... verdriet? Zoveel als hier die koffiepote. Angst, ja, dat ze d'r bij in zouden schieten.

tante j. Och nee, da's ook niet waar.

moe Nou, ze hoeven niet bang te zijn, ik zal me zelf wel redden met m'n kinderen, hoor.

Van achter de coulissen horen we de stem van oom Dirk.

moe En hij doet 't 'r gewoon om, dat ruzie maken, 't is z'n enige plezier.

tante j. Och, da's ook al weer niet waar, 't ene woord haalde het andere uit.

moe Van de week óók, had ik hem ook bijna z'n vet gegeven, maar wat denk je dan, hè, 't is Johan z'n vader, 't is de kinderen d'r grootvader. Nou, lekkere grootvader. De schapen moeten nog 't eerste stukkie hartelijkheid ondervinden. Zijn dat mensen?

tante j. Och, kom nou toch. Ze zijn een beetje wonderlijk, nou ja.

moe *lacht schamper* Wonderlijk ja, zeg dat wel. Wonderlijke portretten zijn het. Maar ik heb genoeg van derlui wonderlijkheid, meer dan genoeg! - Neem jij de melk mee, Jeanne.

De vrouwen gaan af. Het wordt donker.

Scène 8

De twee Kezen zijn zeer gespannen.

kees 1 Wat zou oom Dirk nou doen? Toch zeker die lelijke ouwe kerel op z'n ziel geven? Of zou die weer net als vroeger zo laf zijn en vals en kwaad met ons worden omdat Opa 't ook is?

kees 2 *balt zijn vuisten* Als ze dat doen, als dat waar is, als ze allemaal tegen Moe beginnen, dan spring ik 't bed uit. Dan ren ik

naar beneden en dan roep ik: Rukken jullie allemaal maar op!
Vooruit! Ons huis uit, allemaal! 't Is ons huis!

kees 1 Of ik ga gewoon in m'n onderbroek op straat om politie
schreeuwen. Zijn jullie helemaal gek! Is 't al niet erg genoeg alles
hier? Kunnen jullie m'n moeder niet eens met rust laten? Raak d'r 's
an. Raak d'r 's voor de aardigheid an! Dan zal je zien wat ik doe! Ja
ik!

kees 2 Morgenochtend bij 't naar school gaan zal ik Truus
waarschuwen dat ze d'r mond moet houden tegen iedereen. En
juffrouw Dubois die zal ook schande spreken van die lelijke, ouwe
kerel.

kees 1 Grootvader? Nou, lekkere grootvader. Als ik 'm later tegenkom
ergens, dan doe ik net of ik 'm niet ken. Was-ie misschien een ouwe
bedelaar met een schurftbaard geworden. Was Moe nog veel te
goedig: Och Kees, kijk 's wie daar zit, op die stoep. Die arme oude
man.

kees 2 La'we doorlopen, Moe. Ik wil niks met 'm te maken hebben.
Hij krijgt niks van me. Laat-ie stikken.

kees 1 Hè Kees.

kees 2 Ja Moe, u denkt dat ik niet weet hoe-ie vroeger tegen ons
geweest is. Met die man word ik nooit meer goed. Nooit meer!

kees 1 't Is je grootvader.

kees 2 Nou, lekkere grootvader is 't geweest!

't Eerste stukkie hartelijkheid moet ik nog ondervinden.

*Ze slapen in. Zittend tegen elkaar geleund. Plotseling schrikt Kees
1 op. Hij kijkt om zich heen en zegt klaaglijk vragend:*

kees 1 ...Pa? ...

Het wordt donker.

tweede bedrijf

Scène 1

De klas. Rechts achter in de hoek staan twee schoolbanken achter elkaar. Links voor staan het bord en de lessenaar van de meester. De meester staat aan de lessenaar in een boek te schrijven. Het toneel is hel verlicht. We horen het geroezemoes van een schoolklas voor de les begint. Misschien vliegt er af en toe een jongen in het toneel, achternagezeten door een ander. De meester schijnt zich nauwelijks aan het lawaai te storen. Een keer kijkt hij op tikt even af, onmiddellijk is het stil. Hij werkt verder en geleidelijk zwelt het rumoer weer aan. Rosa Overbeek komt op, loopt naar de voorste bank, begint haar schooltas uit te pakken. Staat even te praten met andere meisjes die onzichtbaar in de coulissen staan. De twee Kezen komen op. Hun gezichten zijn grijs van ellende. Onmiddellijk wordt het doodstil. Een wrede stilte. De meester, gealarmeerd door de stilte, kijkt op. Hij ziet Kees en wenkt.

meester Bakels!

De twee Kezen lopen naar de meester.

Deze pakt Kees 1 bij de hand.

meester *vriendelijk* 't Is naar voor je, Bakels. Ik hoorde het van de week en ik schrok er toch van.

kees 1 *bijna onhoorbaar* Ja...

Hij begint te huilen. Kees 2 draait zich woedend om en kijkt naar de klas.

kees 2 Is er iemand die lacht? Is er soms iemand die 't kinderachtig vindt? Laat 'm 't zeggen dan krijgt-ie meteen op z'n vet.

Doodse stilte in de klas. Kees 1 huilt, veegt z'n tranen af met een zakdoek.

meester Ja, 't zal voor je moeder 't ergste zijn. Hoeveel kinderen hebben jullie?

kees 1 Drie.

meester Je vader heeft lang gesukkeld hè?

kees 1 Gaat nogal.

stilte

meester Ja jong, dat zijn beroerde dingen. Ik heb bijvoorbeeld mijn vader niet eens gekend. Ik zal een jaar of vijf, zes geweest zijn.

kees 1 Och ja...

meester Wat was je vader van z'n vak?

kees 1 We hebben een schoenwinkel.

meester Da's waar ook. Nou jong, je moet 'r doorheen. Ga op je plaats. Eh... wou je de bel houden? Ja, toch zeker? Ik zou 't maar doen. 't Is niks gedaan met een ander. De bovenmeester heeft al gemopperd tenminste.

Kees 1 glimlacht door zijn tranen.

meester *klopt hem op de schouders* Vooruit dan maar.

De twee Kezen lopen naar hun bank.

kees 2 D'r doorheen, dat zeggen ze allemaal.

Rosa Overbeek zit voorovergebogen in haar bank. Ze kijkt niet op als de twee Kezen langs lopen.

kees 1 Zie je wel dat Rosa over d'r lei gebukt zit, net als ik al dacht. Om me niet aan te hoeven kijken. Toch aardig van d'r.
Ze zitten.

kees 2 Nou, 't ergste, 't eerste is voorbij. Als d'r nou maar niet iets moppigs gebeurt, zoals altijd, dat de hele klas lachen moet.

kees 1 Wedden dat Van Dam de bel heeft gehad? Da's zo'n dooie, die doet alles verkeerd. Geen wonder dat de bovenpiet geklaagd heeft.

Meester tikt op de lessenaar; Rosa en de Kezen doen hun armen over elkaar.

meester Zo jongelui, aan de dag van gister heb ik geen goede herinneringen. En in de oude garde zitten schijnbaar de grootste eenden. Daarom beginnen we vandaag maar weer 's van de grond af aan. Stel je voor dat jullie later in de leer zijn en 't eenvoudigste rekensommetje nog niet eens kunnen maken. Denk erom dat jullie mijn naam dan niet noemen.

De twee Kezen grinniken. Lichtverandering.

Het wordt donker. Alleen licht op de meester en op de twee banken. Daartussen een zwart gat. We horen het gedreun van een klas, als een soort ritmegroep.

klas ...39...

4 keer 13 is 52

5 keer 13 is 65

6 keer 13 is 78

7 keer 13 is 91

8 keer 13 is 104

Het gedreun breekt abrupt af.

kees 2 Ja, Van Dam, die dooie, was natuurlijk te stom om de mensen aan de deur te woord te staan.

kees 1 Rosa d'r haar beweegt altijd zo glinsterend schemerachtig. Zelfs als ik niet naar d'r kijk zie ik 't toch bewegen.

klas ...is 34...

3 keer 17 is 51

4 keer 17 is 68

5 keer 17 is 85

6 keer 17 is 102

7 keer 17 is 119

8 keer 17 is 136

9 keer 17 is 153

kees 1 Toch is ze echt geen dooie. Die keer dat we met alle jongens de mutsen van de meiden hun koppen gooiden, wat heeft ze me toen achternagezeten. Ik had d'r muts afgetrokken en was ermee weggehold. Eeuwig, wat kon die meid spankeren.

klas *alle eilanden van Indië* Java, Timor, Lombok etc.

kees 1 Later, als we van school zijn, zal ik d'r uitleggen waarom ik toen wel mee moest doen met die mutsengooierij. Dat anders iedereen 't gemerkt had en dan waren we allebei zuur geweest... Eeuwig mooi haar...

klas *dreunt alle plaatsen in Drente op*

meester Goed zo. Dat zit er dan weer op.

En d'r-in, dat moet ik toegeven. Jullie hebben je best gedaan. Hoe laat is 't nu?

Hij consulteert zijn horloge.

Elf uur. Tijd voor de zangles als ik me niet vergis.

Rosa Overbeek schudt heftig van nee.

De meester begrijpt haar bedoeling.

Ach nee, ik heb 't eigenlijk in m'n keel.

Laten we vandaag maar 's overslaan.

klas ...56...

5 keer 14 is 70

6 keer 14 is 84

7 keer 14 is 98

8 keer 14 is 112

9 keer 14 is 126

10 keer 14 is 140

rosa *draait zich om; fluistert* Ik heb twee nieuwe pennen Een van me hebben?

kees 1 *verlegen* Hm... ja...

rosa Vooruit dan.

Hij pakt snel een pen. Ze draait zich alweer om.

kees 2 Wat was dat?

kees 1 Niks.

kees 2 Je zei toch wat?

kees 1 Ze gaf me die pen terug die ik d'r verleden week heb geleend. Ik was 't zelf al vergeten. Maar enfin, ik merk dat ze nogal eerlijk is.

Hij laat de pen zien.

klas *dreunt alle hoofdsteden van Europa op*

kees 2 Ik begrijp 't heus wel! Je moest die pen wegslijten en die hele meid naar de maan laten lopen. 't Is gemeen zoals je bent. Heel in stilte denk je aan andere dingen dan waaraan je zou moeten denken.

kees 1 Gut, 't is toch heel gewoon. Dat kind heeft twee pennen en zegt: Hier, neem jij d'r ook een. Dan doe je dat toch. Ik ben toch niet gek. Als ze d'r een aan Van Dam had gegeven had die 'm ook aangepakt... Die heeft 'r misschien gisteren al een van d'r gekregen.

Kees 2 haalt geërgerd zijn schouders op.

kees 1 *kijkt naar Rosa, glimlachend* Van Dam... Kan je denken...

klas *dreunt de tafel van negen*

kees 1 Ik zal d'r wel een kado terug moeten geven. Maar wat. Iets van snoep misschien.

Of een spiegeltje. Maar hoe moet ik dat klaarspelen zonder dat iemand 'r erg in heeft. In de klas gaat 't niet. Voor school evenmin, want dan zien de anderen 't ook. Ik moet d'r uit school achterna gaan en d'r dan inhalen, een heel eind van school af. Of zal ik 't in de gang gewoon in d'r mantelzak stoppen?

Dat kan ik best lappen als ik open moet doen, als de bel gaat.

kees 2 *minachtend* En als ze 't dan om half twaalf bij 't uitgaan merkt en ze roept: Hé, wat is dat? En de anderen komen kijken, dan is alles verraden. Dan hang je. En goed ook. Ik hoor ze al: Gut Bakels, is Overbeek soms je meisje?

kees 1 *na een stilte* Nee, ik moet 'r ver van school zien te treffen en het dan gewoon geven...

kees 2 *minachtend* Ach jongen, wat maak jij een kouwe drukte om die meid...

kees 1 Wat weet jij d'r van.

kees 2 Ik zie 't toch. Ik hoor 't toch.

kees 1 Zoiets kan jij toch niet begrijpen.

De bel gaat, lawaai in de klas, Rosa staat op. Kees 1 staat op.

Terwijl ze hun tassen pakken kijken ze elkaar een seconde aan.

Rosa glimlacht. Ze draait zich om en loopt weg.

kees 2 Je hebt 't zelf een keer gezegd: Die meid van Overbeek die stinkt gewoon van verbeelding.

Het wordt donker.

derde bedrijf

Scène 1

De woonkamer in het nieuwe huis. Een tafel met stoelen, Een kamerscherm waarachter het bed van juffrouw Dubois staat. In kamer Moe, neef Breman, juffrouw Dubois zit aan tafel te naaien.

neef b. *heen en weer lopend* Nou, ik moet zeggen, je had 't werkelijk slechter kunnen treffen.

moe 't Is klein.

neef b. Dus juffrouw Dubois, die slaapt hier in de kamer achter 't scherm.

moe En ik met de kinderen in 't alkoof. Ach, alles went.

neef b. De keuken is mooi groot en vierkant.

moe Daar hebben we ook veel plezier van.

neef b. En dan heb je nog ruimte op zolder.

moe Een rommelhok, daar komen we nooit.

neef b. Eén hoog wonen jullie hier, nietwaar?

dubois Eén hoog voor.

moe Liever had ik achter gewoond. Dan heb je een veranda, maar de achterwoningen waren allemaal al verhuurd.

neef b. Toch, ik moet 't zeggen, je had 't slechter kunnen treffen.

moe 't Is gehorig. In 't alkoof hoor je de buren praten in bed.

dubois En je mist de drukte van de stad in 't begin. Maar 't went.

neef b. Voor de kinderen is 't heerlijk, die frisse lucht, zo aan de rand van de stad, om te spelen.

moe Twee straten verder is een bouwterrein vol sloten en zandhopen. Ik vind 't te gevaarlijk. Ik hou ze liever in de straat.

neef b. Kees zal hier wel volop genieten.

moe Kees is er nooit. Hij gaat nog op 't ouwe school, een half uur lopen, en op zijn vrije middagen loopt-ie klanten of moet-ie naar Stark en Co, bestellingen halen.

neef b. Hoe is 't nou met 't agentuur?

moe We hebben nogal veel klanten in de ouwe buurt en juffrouw Dubois neemt ook altijd pakjes thee mee als ze gaat naaien.

neef b. Dus dat gaat allemaal wel.

moe Och, als voor de mensen 't nieuwe d'r af is wordt 't vanzelf wel minder. Daarom denk ik erover om er wat bij te doen.

Naaiwerk misschien, samen met juffrouw Dubois.

neef b. Ja... *haalt papieren te voorschijn* Ik heb de papieren meegebracht.

moe Ja.

dubois *staat op* Ik heb nog wat te doen in de keuken.

Ze gaat af. Moe en neef B. gaan aan tafel zitten.

neef b. Hier links zie je wat de verkoop van de voorraden heeft opgebracht. Rechts staan de uitgaven. Hieronder 't verschil.

moe Ik weet nou tenminste waar ik aan toe ben.

neef b. *zucht* Ja. En ze zijn heel schappelijk geweest. Mijn leveranciers tenminste zijn zo genadig niet. Maar met die

Brabanders is te praten hoor. Ze waren heel inschikkelijk. Als ze kwaad gewild hadden...

moe *bitter* De vreemden zijn inschikender dan eigen...

neef b. Ach, 't is nou met de ouwe Bakels op ongenoegen uitgedraaid en nou is 't zó gelopen en nou houdt-ie z'n eigen harder dan-ie is.

moe Daar was 't 'm van de beginne af om begonnen, hij wou d'r niet aan te kort komen. Nou, hij komt 'r niet aan te kort. Misschien houdt-ie d'r nog aan over, wie weet.

neef b. *nadrukkelijk* Nee, hoor 's, nee, dat moet je uit je hoofd zetten. Dat is ten eerste zijn aard ook niet.

moe *mompelt* Weet ik nog niet.

neef b. En ten tweede had-ie aan mij geen kwajongen en Johan had alles precies opgeschreven.

moe *bitter lachend* Ja, die kende dat tuig wel.

De twee Kezen komen binnen. Buiten adem. Onder zijn buis houdt Kees 1 een zak met thee en koffie. Juffrouw Dubois komt terug uit de keuken.

kees 1 *hijgend* Dag Moe...

moe Kees, wat heb je gelopen?

kees 1 Ik kwam van Stark en Co. Ik heb me halfdood gerend. 't Regende zo en 't pak begon lelijk nat te worden. Ik heb nog in een portiek op de Stadhouderskade gescholen, maar 't hield niet op.

dubois *heeft het pak opengemaakt* Ja, maar dat mag niet. Daar kan koffie niet tegen, en thee helemaal niet, en 't is ook geen gezicht

voor de mensen, die vieze, vochtige kringen op de zakjes, als het opgedroogd is. Ik zal je 's laten kijken wat ik daarvoor had .

Ze verdwijnt achter het kamerscherm, komt terug met een grote zwarte lap wasdoek.

moe Dag neef Breman.

kees 1 Dag neef Breman.

kees 2 O gelukkig, ik dacht al dat ik met een paraplu moest dubois M'n ouwe theezeil. Da's kijk-af met slecht weer, daar komt geen druppeltje doorheen. Daar kan je feitelijk niet buiten.

Ze legt het op tafel.

moe *dankbaar* Dank u wel hoor. Nou Kees, dat is weer verholpen in 't vervolg. Och jongen, als we toch juffrouw Dubois niet hadden.

kees 1 *dankbaar knikkend* Ja...

dubois Een oud brokkie zeil, 't is wat.

kees 1 *vol betekenis* En de rest!

kees 2 *beproeft het zeiltje* Ja, daar gaat geen spatje door. Als ik moet klanten lopen en 't regent, dan doe 'k 't over m'n kop. Dan komt 't ook van pas.

neef b. Ik heb begrepen dat je reuze je best doet, Kees, voor 't agentuur.

kees 1 Och...

neef b. Waar is 't eigenlijk?

kees 1 Op 't Singel, bij de Dam. 't Is een prachtige ouderwetse zaak. Opgericht 1845 staat er op 't raam geschilderd. Gewone klanten komen er bijna niet.

neef b. Wie dan wel?

kees 1 De agentessen natuurlijk.

neef b. En jij.

kees 1 Ja, maar Moe is toch ook agentes, vandaar. D'r is een mannetje, Piet heet-ie, die kende me eerst niet. Hij deed altijd wantrouwig, hij had gelijk want 15% minder betalen dat wil iedereen wel, en aan hem geef ik 't briefje met de bestellingen.

Scène 2

Terwijl hij spreekt verandert het licht. Moe, neef Breman en juffrouw Dubois blijven gewoon zitten. Kees 2 schuift het kamerscherm opzij. We ontwaren Piet, de bediende van Stark en Co, achter een toonbank met blikken en weegschaal. Op de achtergrond staat een heer achter een lessenaar te rekenen. Een jongste bediende scharrelt rond. Kees 1 en Kees 2 staan voor de toonbank. Kees 1 vertelt verder.

piet leest het briefje 't Is voor de agentes Bakels, hè?

kees 1 *vertelt* Dan gaat Piet, de knecht, 't bestelde uitzoeken en op stapeltjes leggen. Tenminste, als ik aan de beurt ben. En intussen moet ik dan wachten.

Piet heeft zich omgedraaid. Is bezig.

kees 2 *wijst op reclameplaatjes die op de toonbank staan* Moet je zien. Wat een mooie nieuwe reclameplaatjes. Je kan 't uitvouwen, zie je wel?

kees 1 Prachtig. Moet je zien, die poes, die kan ook bewegen.

piet *is klaar* Wilt u 't even nakijken?

kees 1 *vertelt* Als 't mannetje terugkomt moet ik kijken of alles is zoals Moe 't opgeschreven heeft. Meestal weet ik al vooruit dat 't in orde is, want ik kan precies zien uit welke trommels hij de pakjes haalt.

kees 2 *stoot Kees 1 aan* Zeg, je moet ook om die plaatjes vragen.

kees 1 *wijst op de plaatjes* Dit soort hebben we nog niet.

piet Wil ik wel geloven. We hebben ze zelf van de week pas gekregen.

kees 1 Dus ik krijg er zeker een pakje van mee?

piet Op kantoor maar vragen.

kees 1 *vertelt* Als ik dan alles geteld heb moet ik met het briefje naar achteren, op het kantoor, om te betalen. Dat kantoor is zowat helemaal van glas. D'r zit een heer, die pakt het briefje aan, en die gaat dan de rekening schrijven. Met stempels erop.

Ze zijn naar het kantoor gelopen. De handelingen als boven beschreven. Kees 1 heeft betaald en wil weglopen, maar Kees 2 houdt hem tegen.

kees 2 Vraag 't dan!

kees 1 Complimenten van Moe, meneer, en of u weer 's een pakje plaatjes d'r bij wou doen. Onze zijn alweer op.

heer *roept naar Piet* Een pakje kleine reclame, en doe d'r een dozijn opzet bij!

kees 2 *voldaan* Een dozijn opzet. Dat zijn natuurlijk die mooie, nieuwe.

Ze lopen naar Piet.

kees 1 *vertelt* Dan ga ik weer naar ouwe Piet. Ik kan wel 's jaloers worden, zo mooi als hij inpakken kan. 't Wordt altijd een groot, rechthoekig, stevig pak. Het pakpapier is nieuw. Moe bewaart het altijd, zuinig opgevouwen, en snijdt er dan stukken af voor de pakjes van ónze klanten. 't Touw is ook altijd een flink lang stuk, zonder knopen. Dat bewaart Moe ook. Hoeven we nooit touw of pakpapier te kopen.

Scène 3

Het licht is weer teruggeleden in de oude stand. Kees 2 schuift het kamerscherm dicht. Het kantoor is verdwenen.

neef b. *rookt een sigaar, nadenkend* Wanneer komt hij van school af?

kees 1 *onmiddellijk* Wie? Ik?

moe Eind maart.

neef b. Ik dacht eigenlijk nu, met nieuwjaar.

kees 1 Nee hoor.

kees 2 Loffelijk ontslag is pas met maart, en...

moe De klassen duren daar negen maanden en zodoende is pas met maart weer Loffelijk Ontslag en dat wou 'k 'm nog laten halen.

neef b. Waarom eigenlijk? Maart is een beroerde tijd om wat voor 'm te vinden. Hij krijgt met januari veel gemakkelijker 't een of ander.

moe *weemoedig glimlachend* Omdat-ie z'n getuigschrift moet hebben, hè Kees?

Kees 1 geeft geen antwoord.

kees 2 *ogen wagenwijd open van schrik* Stel je voor, ineens van school af te moeten. Als een schooier, midden in een cursus. Ik heb ze wel zien verdwijnen. Ook in de klas. Jansen bijvoorbeeld. Nou ja, Jansen...

neef b. Och, dat getuigschrift. Wat is nou dat getuigschrift? Bij Dolf op school bestonden die dingen niet eens.

moe *bits* Met Dolf is 't heel wat anders, die heb je naar de Hogere Burger School kunnen doen.

neef b. Ja, en nou kan ik hem er weer afnemen, want 't gaat niet op die H.B.S. Dat wordt daar niks met 'm. Wat ben ik d'r mee opgeschoten? Hij moet evengoed ergens van voren af beginnen, zie ik al aankomen.

moe *milder* Zonde hè. Zonde toch, zo'n jongen die in de gelegenheid is. Echt zonde hoor.

Neef Breman zwijgt.

stilte

moe Kom... moet je nog thee?

neef b. *verstrooid* Ik weet 't waarachtig niet. Of ja, geef maar een paar pakjes mee, van onze gewone soort, je weet wel.

schaterlachend Of je nog thee moet! Of ik je nog 's inschenken moet, malle brasem.

Iedereen lacht.

neef b. Nee, dank je. Ik moet weg. We moeten vanavond nog uit, eigenlijk. Ja, nergens naar toe hoor, zomaar 's naar kennissen, was allang beloofd.

moe *staat op* Ik dank je in ieder geval zover.

neef b. Och, 't was niks. De moeite niet waard. En als je me voor het een of ander... Je weet hoe ik met Johan was. Je komt maar aan,
hoor.

moe *komt aan met hoed en jas* Ja, dat weet ik wel.

neef b. Nou dan allemaal... Dag juffrouw.

Dag Kees.

kees 1 *vormelijk* Dag neef Breman.

dubois Dag meneer Breman.

Moe af met neef Breman.

Kees 1 pakt de opzetplaatjes uit en zet er drie op tafel. Moe komt terug.

kees 1 Kijk 's Moe, wat een prachtige reclameplaatjes ik vandaag heb gekregen.

moe *afwezig* Ja mooi.

kees 1 Vindt u ze niet prachtig?

moe Ja hoor. *tegen juffrouw Dubois* Breman is met de afrekening gekomen.

kees 1 Begreep ik al.

moe 't Is nou allemaal geregeld. ik weet nou precies hoe ik d'r voor sta.

dubois *zucht* Ja...

kees 1 Mogen Truus en Tom en ik d'r ieder een hebben?

moe Ja best. U-weet-wel heeft net gedaan zoals ik u al gezegd had.

dubois Och ja. Was te verwachten.

moe Zonde om er een aan Tom te geven. Die vernielt het toch meteen.

kees 1 Ze hebben 't over Opa.

kees 2 *plotseling achterdochtig* Wat moet jij trouwens feitelijk met dat plaatje? Wat wil je d'r mee doen?

moe Afijn, dat vertel ik u allemaal nog wel 's.

kees 1 Als ik er niet bij zit.

kees 2 Ik vroeg je wat.

kees 1 Ik hoorde je wel. Zal je wel zien.

moe Maar ik wou nou wel werk maken van die naaimachine. Die wou ik maar meteen aanschaffen, zolang 't nog kan.

dubois Moet u doen. Met de hand is geen aanhalen, dat wordt niet betaald. Met machinewerk is nog wel te verdienen.

moe Daarom.

kees 1 Ik ga in m'n bibliotheekboek lezen.

Kees 2 blijft demonstratief, boos zitten.

moe Kom, ik zal 's koffiewater gaan opzetten.

dubois Nou, voor mij hoeft 't niet. Ik heb 't al 's een keer of wat willen zeggen, maar ik heb

's avonds eigenlijk helemaal geen behoefte meer. We drinken nogal laat thee.

moe *half overgehaald* D'r is nog thee.

dubois Nou, zet u dan geen koffie. 't Is ook maar gewoonte en anders niet. Daar kan een mens best buiten.

moe *gaat weer zitten* Och ja...

kees 2 *bitter* Zo, 't koffiezetten 's avonds is ook al weer afgeschaft.

Het wordt langzaam donker.

vierde bedrijf

Scène 1

Op straat. Namiddag. Herfstachtige stemming. Het begint al donker te worden.

kees 2 Je hebt dat opzetplaatje bij je, keurig in je binnenzak. Ik heb 't wel gemerkt. Wat ga je d'r mee doen?

kees 1 *in zichzelf* Ze loopt langs de Westermarkt, dat weet ik. Daar zou 'k d'r kunnen opwachten, maar 't is nog veel te dicht bij school. Ik blijf hier uitkijken of ze nog niet komt. En als ze voorbij is volg ik d'r op een afstand om d'r dan zo langzamerhand in te halen.

kees 2 *kwaad* O, nou heb ik je in de gaten.

kees 1 *geschrokken* Daar komt ze al aan met d'r schooltas. Gelukkig is ze alleen.

kees 2 *minachtend* Je heeft een beetje zeg. Zeker van de spanning.

kees 1 Wat ziet ze d'r enig uit. D'r haar een heel eind op d'r rug. Ze heeft me natuurlijk niet in de gaten. Als ze nou maar niet die beroerde drukke Reestraat inloopt. Daar woont ze misschien. Zit d'r moeder misschien al voor 't raam naar der uit te kijken. Nee, ze komt hier op af. Fijne meid toch, als je d'r zo ziet lopen met d'r mantel en d'r tas.

kees 2 Je moest jezelf 's zien. Wat een kleur je hebt.

Rosa Overbeek komt op. Kees 1 maakt een voorzichtige beweging met zijn hand. Ze ziet hem en blijft staan. Ze staan ieder aan een kant van het toneel. Kees 1 loopt langzaam op haar af. Ze zwijgen verlegen.

kees 1 *haalt het pakje uit zijn binnenzak*

Je moet dit 's kijken.

Ze kijkt even om zich heen, neemt het pakje aan, maakt het papier los.

kees 1 *Je kan 't opzetten, zie je.*

Ze knikt.

kees 1 *onverschillig* Hoe vind je 't?

rosa *Prachtig.*

Ze pakt 't weer in.

kees 1 *Nou, als je wilt kan je 't wel houwen. Ik heb er genoeg, zie je.*

rosa *Nou graag natuurlijk. 't Is snoezig.*

Ze stopt het in haar schooltas.

kees 2 *spottend* Snoezig...

stilte

kees 1 *onhandig en verlegen* Maar we moeten oppassen.

rosa *bijna driftig* Nou natuurlijk!

Ze kijkt om zich heen.

kees 1 *Je zegt maar dat je 't ergens op toe gekregen hebt, of op school van een meisje.*

rosa *lachend* Ga weg. Ik stop het wég. Ik vertél niet eens dat ik het heb.

Kees 1 lacht

kees 2 *op de achtergrond* Nou, die is ook geen ezel. Die weet ook precies wat 't secuurste is.

kees 1 Nou aju. Ik ga d'r vandoor. Ik woon een eeuwigheid hier vandaan.

rosa Ik woon daar verderop. Boven die koekenbakker.

kees 1 *baldadig* Ik kom 's op visite.

rosa Verbeeld je.

Ze slaat met haar tas tegen haar benen, kijkt omhoog.

kees 1 Nou aju dan.

rosa *begint te lopen* Dag hoor.

kees 1 *draalt, zacht* Zeg...

rosa Ja?

kees 1 *loopt naar haar toe* Wat wou 'k ook weer zeggen? O ja, we moeten op school helemaal oppassen. Weet je wie allang op ons loert? Van Dam, die achter me zit. Die moet je in de gaten houden, hoor. Je moest 's weten wat die laatst al tegen me zei.

rosa Wat dan?

kees 1 Nee niks. Dat vertel ik je later wel 's.

rosa Hè flauw. Vertel 't nou maar.

Kees 1 zwijgt hulpeloos. Hij strijkt machteloos met een hand over de mouw van haar jas, en kijkt strak naar haar schooltas.

kees 1 't Is te veel om nou allemaal te vertellen. Ik moet naar huis.

rosa O, maar ik begrijp 't evengoed wel. Je moest 's weten wat ze tegen mij wel hebben gezegd!

kees 1 Wie? De jongens?

rosa Nee, de meisjes.

kees 1 *nieuwsgierig* Wat dan?

Rosa zwijgt. Slingert met haar schooltas tegen haar benen.

kees 1 Ik begrijp 't geloof ik ook wel, maar ze kunnen allemaal naar de maan lopen, hoor.

Ze weten niks. Ze kunnen onmogelijk wat weten.

rosa Maar nou moet ik naar huis, anders krijg ik een standje, zeg.

Dag hoor.

kees 1 Ja aju.

Ze steken allebei in tegengestelde richtingen het toneel over. Hij draait zich al lopende om, loopt achteruit verder. Vlak voor ze afgaat draait Rosa zich even om en wuift. Kees zwaait uitbundig. Ze gaat af.

kees 2 *loopt op hem af* Nou, we moeten voortmaken. 't Is al bijna half vijf, anders ben je om deze tijd al thuis.

kees 1 *blijft staan* Zou ze weten dat ik Kees heet? Op school zegt iedereen Bakels. Zou ze kunnen schaatsenrijden? Dat zou dan wel 's fijn kunnen worden. Zou ze ook wel 's boodschappen moeten doen? Waar zou ze 't plaatje laten? Wanneer zou ze jarig zijn? Eerder of later dan ik?

kees 2 Als je om vijf uur nog niet thuis bent dan hoor ik Moe al:

‘Waar kom jij zo laat vandaan?’

‘Nog een tijdje staan te kletsen met m'n meisje.’

‘O, ben je d'r zo een. Goed. Best. Morgenochtend ben ik bij je meester om daar 's over te praten. Dat gaat zo maar niet snotneus.’

kees 1 *begint langzaam te lopen* Morgenochtend op school, fijn, zie 'k d'r weer. Maar oppassen, slim zijn, anders zijn we zuur...Nou, maar zij is niet stom hoor, dat heb ik allang in de gaten...

Een man die sprekend op Pa lijkt, zelfde acteur, steekt langzaam het toneel over. De twee Kezen blijven aan de grond genageld staan. Kees 2 steekt een arm uit. De man loopt langzaam voorbij. Lange, lange, lange stilte.

kees 1 *herstelt zich, schor* Kom op, we nemen de zwembadpas. *op de maat van zijn stappen* Rosa Overbeek... Rosa Overbeek... Rosa Overbeek...

Hij gaat af.

kees 2 *staat nog stil* Dit zal ik nooit aan iemand durven te vertellen. Een ogenblik heb ik 't werkelijk geloofd. Dat alles eindelijk, eindelijk weer goed kwam. Dat alles weer in orde getoverd werd door Pa... die terugkwam...

Hij gaat af. Het wordt donker.

vijfde bedrijf

Scène 1

De kamer. Moe zit aan tafel te naaien. Om haar schouders een omslagdoek. Kees 1 en 2 komen de kamer binnen. Ze zijn net uit bed. Slaperige gezichten. Ze zijn bezig zich aan te kleden.

kees 1 Dag Moe!

moe *wijst op kamerscherm* Ssst! Ze slaapt nog.

kees 1 Hoe laat is 't dan?

moe Half zeven.

kees 1 Wat is 't koud.

moe 't Is gaan vriezen. En lelijk hard ook. 't Is ineens helemaal winter.

kees 1 Fijn, gauw ijs.

moe *huivert* Nou...

kees 1 *geestdriftig* Ik wed dat ze op de slootjes al lopen.

Hij ziet haar gezicht.

kees 2 Moe voelt niks voor al dat ijs.

kees 1 Nee, ik zie 't.

moe De kachel moet aan, maar d'r is geen brand. Ga jij 't even gauw halen. Verderop in de straat is zo'n handel, je weet wel waar.

Kees 1 wast zijn gezicht in een lampetkan.

kees 1 Dat water is ook lelijk koud geworden.

moe *somber* De winter is een ellende voor ons soort mensen.

kees 2 Ons soort mensen. Ze lijkt wel een bedelvrouw. Net als dat leeslesje op school, waar ook zo'n arme stakker over de winter sprak. - Bedenk toch jij die goed gekleed gaat en u koestert bij de warme kachel... - Moet je Moe nou zien, met dat moppergezicht, die smerige japon en die ouwe-wijvendoek. Waar komt dat kreng van een doek toch ineens vandaan? Alsof wij van die stakkers zijn.

moe *nors* Maak nou voort, dan kan de kachel aan.

Kees staat zich af te drogen.

kees 1 Ja Moe.

moe Daar op tafel ligt een kwartje. Je neemt hier deze emmer en haalt voor twee dubbeltjes steenkool, maar je laat niet enkel gruis in je handen stoppen. En voor een stuiver turf, wat losse en wat vaste, kijk maar 's hoe 't uitkomt.

kees 1 Ja Moe.

kees 2 Vroeger bracht de turfbaas die rommel. Hadden we d'r een apart hok voor op de binnenplaats.

moe *terwijl de twee Kezen willen weggaan* Ben je nou helemaal gek, wou je zonder jas?

kees 1 *luchtig* Dat kleine eindje...

moe Zo uit je bed in dat weer zonder jas? Vooruit, trek 'm aan. Je zou je een ziekte op je hals halen.

De twee Kezen trekken hun jassen aan, gaan af.

Scène 2

De kamer wordt donker. Moe blijft zitten.

De twee Kezen in een (volg)spot op het voortoneel. Ze lopen op straat.

kees 1 Wat een gemene koue wind.

kees 2 M'n jas is veel te nauw.

kees 1 En te kort ook. M'n knieën komen d'r uit.

kees 2 Toch is 't m'n jas van verleden jaar.

kees 1 De kraag is ook veel lager. Verleden jaar kwam-ie bijna tot m'n oren als ik 'm opzette.

kees 2 Een kip op hoge poten lijkt ik d'r wel mee.

kees 1 Wel een lekker jassie om mee te gaan schaatsenrijden.

kees 2 M'n schaatsen die waren verleden jaar al niet veel bijzonders. Te bot en te klein ook. Pa heeft zelfs gezegd: Ze zijn goed om 't te leren, maar 't andere jaar krijg je natuurlijk betere.

kees 1 Misschien heeft oom Dirk een paar over. Ik zal d'r eens over beginnen. Geld om nieuwe te open is 'r nou niet.

kees 2 D'r is altijd te weinig geld. We verkopen ook lang zo veel thee en koffie niet meer als in 't begin. Dan heeft die van de week weer niet nodig en dan die weer niet. En sommigen zeggen: Ik haal 't liever in de buurt.

kees 1 En dat naaien op de machine, nou wat verdient Moe daar nou mee? Zaterdag heeft ze nog gehuild van woede toen ze met het geld thuiskwam. Had ze weer over de gulden korting gehad voor foute knoopsgaten.

kees 2 Oom Dirk en Tante Jeanne, ja, die nemen nog wel geregeld thee en koffie, maar verder laten ze Moe ook stikken. Laatst had oom Dirk nog een baas voor me geweten. Had Moe ook bijna ruzie over gekregen: Ik zal Kees daar voor een paar kwartjes in de week loopjongen laten worden, zei ze. Hij zou nog meer aan z'n schoenen verslijten.

kees 1 Is ook zo. Ik zou 'n Loffelijk Ontslag d'r voor moeten laten schieten en nooit meer kans hebben op een fatsoenlijke betrekking.

kees 2 Straks ga ik met 't getuigschrift op een prachtig kantoor. Frans kan ik al en Duits en Engels ga ik leren. En na een week kreeg ik opslag omdat ik zo voldeed. Na weer een tijdje nog 's. Zou ik tegen Moe zeggen: Hè, da's ander werk dan u met uw naaimachine. Wacht u maar. Zal u 's wat zien.

kees 1 En 't andere jaar met St. Nicolaas dan komt er bij Rosa een geheimzinnig pakje...

kees 2 En dat gezanik met die thee, dat schaf ik ook af.
Ze gaan af.

Scène 3

Lichtverandering. Ze komen weer op in de kamer, met een emmer kolen.

moe verontwaardigd Is dat alles?

kees 1 De mensen in de winkel mopperden ook allemaal. Ze zeien dat alles ineens opgeslagen was. Maar die kerel lachte en zei: Wacht maar, 't wordt nog erger.

moe minachtend En wat voor turfjes! Rekent-ie daar een cent voor? Die afzetter.

Kees knikt. Moe laat zich op een stoel vallen, handen in d'r schoot, zit wanhopig naar de brandstof te kijken.

moe Daar stook ik geen dag van. Daarmee halen we de avond niet eens.

kees 1 *bereidwillig* Nog even een emmer halen?

Moe kijkt zo dreigend dat hij een stap achteruit gaat.

moe Een halve gulden op één dag, nog mooier. Nee hoor, ik denk er niet aan. Ik zou niet weten waar ik dat vandaan moest halen.

kees 2 Nou, dat m'n jas te klein is geworden hoef ik daar ook niet mee aan te komen.

moe Ik zal thee zetten. En denk erom Kees, dat je vanmiddag na school bij Stark en Co een bestelling gaat doen.

kees 1 Ja Moe.

Scène 4

Moe gaat af. Lichtverandering. Kees 2 schuift het kamerscherm opzij. Stark en Co.

piet Zo Kees, ben je d'r weer.

kees 1 Alstublieft Piet.

Hij geeft Piet het briefje.

kees 1 Piet zal ook wel denken: nou, die agentes Bakels doet de laatste tijd armoedige bestellingen hoor. Ze gaat achteruit.

Terwijl Piet bezig is drementelt Kees 1 wat rond. Kees 2 blijft bij de toonbank. De blik van

Kees 1 valt op een papier: 'Jongste bediende gevraagd'. Lange tijd blijft hij ervoor staan. Kees 2 ziet wat hij leest en gaat gealarmeerd rechtop staan.

(Theo Thijssen geeft hier wel degelijk monologue intérieur, maar ik geloof dat het meer des theaters is om de ongelooflijke transformatie die Kees 1 doormaakt door de acteur zelf, en eveneens door de acteur die Kees 2 speelt en reageert op zijn alter ego, te laten uitdrukken.)

piet Je briefje, Kees.

Kees 1 draait zich langzaam om, loopt terug naar de toonbank.

kees 2 bezorgd, benauwd, razend, wanhopig... En hoe moet 't nou met 't Loffelijk Ontslag?

Kees 1 antwoordt niet. Loopt met het briefje naar het kantoor, geeft het aan de meneer.

Hij wijst zenuwachtig, gedwongen lachend op het papier. Kan niets zeggen.

Kees 2 bij de toonbank, balt machteloos zijn vuisten. De meneer kijkt naar het papier, kijkt dan Kees vragend aan.

kees 1 *hakkelt* Hoe oud moet je daarvoor zijn, meneer?

meneer *een beetje ongeduldig* Wat heb je toch?

kees 1 *te zacht* Hoe oud moet die jongste bediende zijn, meneer?
meneer Ik ben een boon als ik je versta.

kees 1 *pet in de hand* Ik wou enige... inlichtingen vragen over die
betrekking van jongste bediende.

meneer O. Had je 't daar over. Is het voor jezelf? Ben jij de zoon
van *leest het briefje*
...de Weduwe Bakels?

kees 1 Ja meneer. Juist meneer.

meneer Nog op school?

kees 1 Ja meneer. Maar ik zit al voor de tweede keer in de hoogste.

meneer *lachend* Zo. En ben je nogal goed op school?

Kees 1 haalt bescheiden zijn schouders op en lacht ook even.

meneer *haalt een papier uit de lessenaar*

Ga 's even zitten en tel dit rijtje getallen op.

kees 1 *kijkt naar de getallen, minachtend*

Nogal wat an.

meneer Tel nou maar 's op, zonder fouten. Daar gaat 't om.

*De heer geeft Kees een potlood. Deze telt, is razendsnel klaar. Hij
geeft het papier terug.*

kees 1 Alstublieft.

meneer *geeft hem een ander stuk papier*

Neem 's die pen daar en schrijf 's netjes je naam en je adres en je
leeftijd hierop. Kijken hoe je schrijft.

kees 1 *bijna vrijmoedig* Schoonschrift of gewoon schrift?

meneer Zo mooi als je kan.

Hij rekent de optelsom na.

even later, tevreden Optellen kan je... *bekijkt het schrijven* ...en je schrijven gaat óók wel.

kees 1 *een beetje spijtig* Ik schrijf op school veel mooier.

meneer Eh... Hoe wist je moeder eigenlijk dat we hier de vakature hadden?

kees 1 *haalt diep adem; gewild luchtig* Moe wist 't niet. Maar ik las dat papier en toen dacht ik, laat ik 's vragen, om er dan met Moe over te praten. Over een paar maanden haal ik toch Loffelijk Ontslag, ziet u.

meneer Loffelijk Ontslag? Wat is dat?

kees 1 Da's het getuigschrift als je van school af gaat.

meneer O... Nou ja... *denkt even* Weet je wat, laat je moeder maar komen om 's te praten. Morgenochtend voor twaalfen bijvoorbeeld. Laten we dat dan afspreken, hè.

Bonjour dan.

kees 1 *glimlachend* Mag ik de kwitantie?

meneer Da's waar ook. Dat vergat ik bijna.

Stempelt de rekening af en geeft deze aan Kees. Kees loopt terug naar Piet.

piet Wat moest je binnen, Kees?

kees 1 Meneer effe spreken, hè.

kees 2 *terwijl Kees 1 op hem af komt, wanhopig* Maar hoe moet 't nou met 't Loffelijk Ontslag? En de rest?

kees 1 *vastbesloten* Die meneer wist niet eens wat dat is, Loffelijk Ontslag. Kan je nagaan hoe onbelangrijk dat is.

Scène 5

Lichtverandering. Kees 2 schuift het kamerscherm dicht. We zijn in de kamer. Moe zit te naaien. Het is avond en ijskoud. Kees 1 en 2 staan in de kamer. Ze zijn net thuis. Kees 2 voortdurend op de achtergrond.

kees 1 Dag Moe.

moe *kijkt nauwelijks op Dag.*

kees 1 *gaat bij tafel zitten* 't Is nog gemeen koud.

moe Ja. De steenkool is op.

kees 1 *haastig* O, hier is 't ook niet koud.

Ik bedoelde op straat.

Moe geeft geen antwoord.

kees 1 *na een moeilijke stilte* Die jongste bediende bij Stark die weet u toch wel?

moe *zonder belangstelling* Nooit op gelet.

kees 1 't Is zowat een jongen zoals ik, een beetje kleiner nog, geloof ik.

moe *verstrooid* Zo.

kees 1 *voorzichtig* Had ook nog geen lange broek aan. Leek eigenlijk nog net een schooljongen, hè.

Geen antwoord.

kees 1 Nou, die jongen is weg. Ze moeten een andere hebben.

moe *ineens aandachtig* Gestolen of zo zeker? Dat hoor je zo dikwijls van zulke snotneuzen.

kees 1 *rustig* Nee, hij was te stom.

Kon niet rekenen en schreef beroerd en zo. Nou moet-ie weg.

moe Naar voor die jongen.

kees 1 *flapt eruit* En nou heb ik d'r wel zin in.

moe *lacht plagerig; luchtig* Eigenwijsie.

kees 1 *quasi beledigd* Nou wat? Is dat nou zo mal? Zat jongens als ik die allang jongste bediende zijn. Ik wou tenminste dat ik bij Stark was. Fijn hoor.

moe *vrolijk en zorgeloos* Weet je wat je doet, solliciteer d'r naar.

Zeg dat ze je krijgen kunnen voor zoveel in de week, als ze je beleefd vragen!

kees 1 *staat op* Ik heb d'r al naar gevraagd.

Ik heb al met die ene meneer gesproken.

moe *verwonderd, kortaf* Wat?

kees 1 En hij zei dat u morgenochtend maar even moest komen praten.

Moe is sprakeloos.

kees 1 Voor twaalfen.

moe Wat vertel je nou voor onzin? Of maak je een lolletje?

Kees 1 gaat weer zitten, wipt met zijn stoel, quasi op zijn gemak.

kees 1 Hij probeerde of ik goed rekenen kon en hoe ik schreef. Toen zei die, laat je moeder maar even aankomen.

moe *streng* Wie heeft je d'r op afgestuurd?

kees 1 Niemand.

moe Nek die stoel niet en lieg me niet voor. Oom Dirk wist zeker die mooie betrekking voor je?

kees 1 Oom Dirk kent die hele Stark niet.

moe Wie heeft je dan op die eigenwijze streek gebracht?

kees 1 Niemand. Ik ben er zelf over begonnen...

Kees 2 is opgestaan. Staat hoopvol achter Moe.

moe Over van-school-af-gaan?

kees 1 Nee, over die betrekking. Ik kreeg er ineens zo'n allereeuwigste zin in toen ik dat papiertje las met: 'Jongste Bediende gevraagd'. Ik wou maar dat ik er al was. Fijner dan dat dooie school...

moe *niet meer zo hard* Ja, schei nou maar uit met die malle praatjes.

Lange stilte. Kees 1 staat. Moe met de rug naar hem toe.

kees 1 *zacht* U gaat morgen toch?

Zonder om te kijken schudt Moe haar hoofd.

kees 1 'k Zou d'r misschien aardig vooruitkomen.

Moe haalt haar schouders op.

kees 1 En meteen al een paar aardige centen verdienen... van de winter.

moe *intens treurig* Ach god...

Moe is weer gaan zitten. Huilt geluidloos.

kees 2 Moe huilt, zie je wel.

kees 1 Kom Moe, vooruit nou, Moe ...

moe *beheerst zich* Ga maar naar de keuken. Zeg maar dat Truus met uitkleden begint.

Kees 1 loopt langzaam naar de coulissen. Kees 2 blijft verslagen zitten. Moe en Kees 1 kijken elkaar aan. Moe heeft iets laten vallen. Kees 1 loopt terug om het op te rapen. Gebukt op de grond kijkt hij haar aan.

kees 1 Moe, zeg u 't nou effe gauw. Gaat u?

Ja hè?

moe *legt een hand op zijn hoofd* Ik zal in alle gevallen gaan horen hoe 't zit.

kees 1 *fluistert* Fijn...

Ze zitten lange tijd zo.

kees 2 *heft zijn hoofd op, kijkt haar aan*

Wij zijn ook een paar mooien.

Het wordt donker. Er blijft alleen licht over op Kees 2.

Scène 6

kees 2 De jongens... en de meester... en 't zwerven op straat. 't Lopen langs de grachten na vier uur. En kijken naar de drukte op de Dam. 't Gymnastiekuurtje... en de zangles om elf uur. De voorbereidingen voor 't Loffelijk Ontslag en het feest dat erbij hoort... Mijn postzegelverzameling... Dat ik de sterkste van de straat was en iedereen op z'n ziel kon geven... Schaatsenrijden op de slootjes en diefie met verlos op 't zandland... De schilders bij de

Raampoort en de muziektent in 't Vondelpark. 't Monument op de Dam en de club van Franssprekende jongens... En dat ik beroemd zou worden...

Hij zwijgt. Lichtverandering. De kamer.

Kees 1 en 2 zijn net binnengekomen. Kees 1 hijgend, Moe en juffrouw Dubois aan tafel, naaiend.

kees 1 *zo onverschillig mogelijk* Bent u d'r nog geweest?

Moe houdt met naaien op en knikt van ja.

kees 1 En wat zei die?

moe *lusteloos* Je kan d'r komen, maandag al. Twee gulden in de week om te beginnen.

kees 1 Verdikkeme, twee gulden!...

moe *zonder expressie* Ja...

kees 1 En wanneer moe 'k dan komen?

dubois Je Moe zei toch al van maandag.

kees 1 *verlegen grinnikend* O ja, maandag...

moe *stuk* Vast afgesproken heb ik 't nog niet.

dubois Mens, wees nou 's verstandig. Vertel 's an Kees wat meneer Stark allemaal zei. Dat-ie 'm zo flink en bij-de-hand en netjes en beleefd vond. Kan 't me best van Kees begrijpen, dat ie mee wil verdienen, als oudste. Ik vond het ècht van 'm, toen ik het hoorde. Ik zei dadelijk: Da's nog 's een jongen, hoor.

Die begrijpt de toestanden.

moe *een beetje verontwaardigd* 't Schaap.

dubois *lacht* Kees is geen schaap meer. Hij is niet meer zo'n onnozel schooljongetje, dat weet u ook wel. Nogal een schaap, een

jongen die gewoon met een betrekking thuiskomt. Nee, ik moet u dat zeggen: toen ik 't hoorde, toen dacht ik dadelijk: Zo gaat het goed.

Kees begrijpt de toestanden.

moe *zucht* Hoe oud is-ie helemaal.

kees 1 *gaat rechtop staan* Over drie maanden moest ik toch van school af.

moe *heel zacht* Johan en ik hadden zulke andere plannen...

kees 2 Precies. Als Pa d'r nog geweest was zou je zo'n brutale streek nooit hebben durven uithalen.

dubois Uw man had het toch ook wel over 'n kantoor...

moe Ja, maar niet zo armoedig, zo van 't gewone school af...

dubois Laat dat maar aan Kees over, die zal zijn avonden wel gebruiken. D'r zijn honderden jongens die 's avonds nog les nemen. Trouwens wat hebt u zelf met meneer Stark afgesproken? Op Franse les zou u hem nog zien te laten. En gelooft u maar gerust, ik ken ze van Stark, die zullen d'r wel achterheen zitten, dat-ie onderhand met leren doorgaat.

moe *met iets dreigends* Ja, en ik ben d'r ook nog.

dubois O zo. *tegen Kees* Ja mannetje, de baas ben je hier nog niet. *Kees lacht.*

dubois *ernstig* We moeten de toestanden begrijpen.

Het wordt stil in de kamer.

kees 2 *na een stilte, in de hoek* We moeten de toestanden begrijpen.

Het wordt donker.

zesde bedrijf

Scène 1

Op straat. De twee Kezen wachten op iets of iemand. Kees 2 staat apart.

kees 2 Vanochtend vroeg al had ik zo'n zonderling gevoel: alsof een ongeluk over me was gekomen. Op school weet je precies hoe alles moet, maar op zo'n kantoor. Waren er nog maar een stuk of wat jongens op dat kantoor, dan wist ik tenminste gauw genoeg hoe ik mee moest doen. Nou ben ik helemaal alleen. Als ik te veel vraag dan gaat die meneer natuurlijk zeggen: Ja hoor 's, as je niks weet, was dan geen jongste bediende geworden, was dan op school gebleven. Vanmiddag op school werd 't nog erger. Ik deed maar zo'n beetje mee, maar ik hoorde er niet bij. M'n fijne sommenschrift, met al die sierlijke G-tjes van de meester, afgelopen, niks meer waard, dat kan zo de kachel in. En ik was 't verst van allemaal. En maandag krijgt van Dam misschien de bel, loopt-ie op te scheppen in de gangen. Om half vier ging de meester voorlezen. Het grote verhaal waar-ie pas aan begonnen is. 't Schemerde in de klas, net als verleden week. De meester had de lamp boven z'n hoofd aangestoken. Ik heb niet eens geluisterd. Waarom zou ik. Ik zal 't eind toch nooit horen. Ik hoor er niet meer bij, en 't is mijn eigen stomme schuld. Maandag ben ik alleen.

Maandag moet ik alles in m'n eentje weten, moet ik alles alleen doen. En 't is mijn eigen stomme schuld...

Scène 2

Rosa Overbeek komt op. Ze wuift. Kees 1 en Rosa lopen direct op elkaar af. Kees 2 staat terzijde.

rosa Zie je wel. Ik wist 't.

kees 1 Omdat ik om vier uur 'm meteen gesmeerd had, hè?

rosa O nee. Ik heb 't de hele middag al gevoeld. Je zag er net uit of je telkens wat zeggen wou. Ik weet niet, maar 't was niks leuk. En onder 't voorlezen heb ik 't ook gemerkt.

kees 1 Wat dan? Wat zou je dan gemerkt hebben?

rosa Niks. Maar zeg, wat doen we? Hier even blijven praten, zo, of lopen we weer door, da'k je wegbreng, een eindje?

kees 1 *dapper* Ga maar mee een eindje lopen.

Ze lopen.

kees 1 Durf je zo je straat voorbij?

rosa Hoe?

kees 1 Nou zo, naast mekaar.

Ja hoor. best. Gearmd niet.

kees 1 Hoe bedoel je?

rosa *dartel* Zo.

Ze pakt z'n arm en loopt een paar stappen met haar hoofd tegen z'n schouder. Laat hem dan weer los.

Mensen op straat, waaronder de meester, zijn stil blijven staan. Iedereen kijkt naar Kees 1 en Rosa, die als het ware door een groep standbeelden dwalen. Kees 2 staat eveneens stil en volgt hen met zijn ogen. Ze lopen enige tijd. De meester spreekt.

Scène 3

meester Hij had het gevoel niet te kunnen slikken en keek haar lachend van terzijde aan. Om haar lippen lag een glimlach, maar ze keek recht voor zich uit. Zo passeerden ze de lichte en drukke ingang van de Reestraat; toen ze weer op de donkere gracht waren, greep Kees zwijgend haar hand, en bleef die onder 't voortlopen luchtig vasthouden. Ze kwamen precies in dezelfde langzame pas te lopen en op dezelfde kalme cadans zweefden hun armen tussen hen in. Hij had wel zacht willen lopen zingen zo; hij had het gevoel van zo luchtig te dansen, even boven de grond. Alles, alles was zo gemakkelijk nu: het lopen en ook het praten.

kees 1 Zeg ik moet 't je vertellen. Ik ga van school af.

meester De cadans van hun lopen werd even verbroken maar toen stapten ze weer gelijk, en ze zei:

rosa Née toch?

kees 1 Ja toch.

rosa O, met maart zeker.

kees 1 Nee, morgen.

rosa Och kom.

kees 1 Geloof het dan niet. Ik ga maandag in een betrekking,

rosa Maandag?

kees 1 Ja, op kantoor. Jongste bediende natuurlijk. Door voorspraak, begrijp je wel. Dat theekantoor, waar ik telkens naar toe moest. Je weet wel.

rosa Stark en Co.

kees 1 Ja, een reuzekantoor, eeuwig druk. Goed om vooruit te komen.

meester Ze zweeg en luchtig bleven ze gaan.

rosa Nou en met maart ga ik.

kees 1 Ja, ik ga eerder, maar ik ben ook de oudste. Is precies eerlijk.

meester Ze keek hem aan.

rosa Zeg?

kees 1 Ja?

rosa Nou weet ik dat ik gelijk had.

kees 1 Hoe gelijk?

rosa Vanmiddag.

kees 1 Wat vanmiddag?

meester Ze bleef staan, hield z'n hand vast, kwam nog wat dichterbij.

rosa Ik zag 't wel.

meester Hij wendde z'n hoofd af en keek de gracht langs, zonder veel te zien. Ze fluisterde:

rosa Je zat zo verdrietig. Je zat een beetje te huilen.

kees 1 Niet waar...

meester ...probeerde hij te zeggen, en heftig stond hij te slikken, weg te slikken al de onbegrepen weemoed waar hij heel de middag al tegen gevochten had en die nu weer opkwam door haar zachte woorden, waar hij niet eens kwaad meer om worden kon.

rosa Fijne lieverd...

meester ...hoorde hij haar zeggen en hij voelde haar ene arm om zijn hals en haar lippen op zijn wang, vlak naast zijn mond hem kussend, twee, drie keer.

kees 1 Pas op, val niet...

meester ...zei hij dwaas, en haar omvattend zonder dat hij het wist. Huilde ze ook? Ze duwde, hij liet los, en ze vluchtte weg zonder omkijken.

Rosa is afgegaan zoals boven beschreven staat.

meester Kees keek haar na, tot hij haar de Reestraat zag inhollen, aldoor zonder omkijken. Hij snikte hardop, maar hij knikte haar toch lachend toe, alsof ze wel omgekeken had en zijn gezicht uit de verte had kunnen zien. Toen draaide hij zich om en begon naar huis te lopen. Eerst langzaam en sufferig.

*Kees 1 vooraan op het toneel. Pas op de plaats, richting publiek.
Kees 2 staat terzijde.*

meester Maar weldra was het hem alsof hij muziek hoorde. Blijde, schallende muziek, een juichende mars was het die in hem klonk, en hij kwam stevig in de maat te lopen.

Op de achtergrond weerklinkt zach te marsmuziek.

meester En op de stille, donkere gracht liep hij als een aanvoerder aan het hoofd van een overwinnend leger, trots en zeker en gelukkig, de daverende muziek in zijn hoofd.

De muziek wordt steeds harder. De muziek houdt even aan. Kees 1 marcheert. Opgeheven hoofd. Plotseling breekt de muziek af.

Gelijktijdig wordt het donker op het toneel. Alleen Kees 1, Kees 2 en de meester staan uitgespot in de stilte.

meester En de mensen die hem voorbijgingen, wisten niet, dat daar een jongen ging die álles zou kunnen, nu hij eenmaal begonnen was. Dachten dat het maar zo'n gewone jongen was, een jongen nog , zonder geschiedenis, een jongen die daar zomaar liep...

De muziek barst weer los. Onverdraaglijk hard. De spot op de meester gaat uit. Alleen de twee Kezen zijn nog over. De bewegingen van Kees 1 worden wilder en wilder. Terwijl de muziek aan blijft zwellen marcheert hij als een razende, lachend en juichend maar zonder geluid, op het publiek af. Kees 2 draait zich langzaam om en loopt weg. Alleen Kees 1 blijft over. Zijn bewegingen worden bijna extatisch. Dit duurt enige tijd.

DOEK

Scène-overzicht

deel 1	... 7
Bedrijf 1	... 9
Scène 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11	
Bedrijf 2	... 27
Scène 1, 2, 3, 4, 5	
Bedrijf 3	... 37
Scène 1, 2, 3, 4, 5	
Bedrijf 4	... 53
Scène 1,2, 3, 4, 5	
Bedrijf 5	... 63
Scène 1, 2, 3	
Bedrijf 6	... 73
Scène 1, 2, 3, 4, 5, 6	
Bedrijf 7	... 87
Scène 1, 2	
Bedrijf 8	... 91
Scène 1, 2, 3, 4, 5	
Bedrijf 9	...101
Scène 1	
Bedrijf 10	...107
Scène 1, 2	

deel 2	...115
Bedrijf 1	...117
Scène 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	
Bedrijf 2	...134
Scène 1	
Bedrijf 3	...141
Scène 1, 2, 3	
Bedrijf 4	...153
Scène 1	
Bedrijf 5	...159
Scène 1, 2, 3, 4, 5, 6	
Bedrijf 6	...174
Scène 1, 2, 3	

De toneelbewerking door Gerben Hellinga van Theo Thijssens boek *Kees de Jongen* werd voor het eerst opgevoerd door Toneelgroep Centrum op 19 september 1970 in de Stadsschouwburg van Haarlem

Spel:

Wim van der Grijn (*Kees 1*)

Hans Dagelet (*Kees 2*)

John Peters (*De Veer, Baliekluiers, Schooljongen*)

Margreet Heemskerk (*Rosa Overbeek*)

Elsje Scherjon (*Moe*)

Ernst Zwaan (*Schooljongens, Bakkersknecht, Baliekluiers*)

Ad van Kempen (*Schooljongens, Timmermansleerling, Baliekluiers, Jongste bediende koffie/theewinkel*)

Ram Koot (*Voorwerker, Agent*)

Oosthoek Peter (*Conciërge, Man Vondelstraat, Heer Dam, Dokter, Piet*)

Jules Hamel (*Gymmeester, Heer Weteringschans, Conciërge Damstraat, Kraak, Chef koffie/theewinkel*)

Elsje de Wijn (*Vrouw gymmeester, Dame Weteringschans, Dames Vondelstraat, Juffrouw, Juffrouw Smit*)

Jacques Commandeur (*Pa*)

Frans Vorstman (*Fransman, Violist, Meester*)

Henny Orri (*Mevrouw Bogaerts, Juffrouw Dubois*)

Ria Vroemen (*Dames Vondelstraat, Tante Jeanne*)

Nanny Cijs (*Pianiste*)

Lou Steenbergen (*Opa*)

Karin Haage (*Opoe*)

Egbert van Paridon (*Monsieur, Neef Breeman*)

Ben Hulsman (*Oom Dirk*)

Regie: Peter Oosthoek

Gerben Hellinga (Zwitserland, 1937) is schrijver van thrillers, toneelstukken, korte verhalen en tv-scenario's. Hij volgde in Wenen een toneelopleiding aan het Max Reinhardt-Seminar. Hij werkte voor theater, radio, tv en film. Onder pseudoniem Hellinger schreef hij de Sid Stefan-thrillertrilogie. Met *Lekker blijven liggen maffen* maakte hij zijn debuut als toneelschrijver. Zijn toneelbewerking van Theo Thijssens *Kees de Jongen* was zeer succesvol. In 1980 ontving hij de Henriëtte Roland Holstprijz voor zijn toneelwerk. Verder was hij jarenlang toneelrecensent voor Vrij Nederland

www.gerbenhellinga.com

Toneelwerk

Semmelweis - 1992

De zoon van Louis Davids - samen met Jacques Klöters - 1983

Mensch durf te leven - 1979

Kees de Jongen - een toneelbewerking van het gelijknamige boek van Theo Thijssen - 1971

Ajax-Feijenoord - 1970

Lekker blijven liggen en maffen - een jeugdvoorstelling - 1968

Theo Thijssen (Amsterdam 1879-1943) was schrijver, onderwijzer, vakbondsman, sociaal-democratisch politicus en Amsterdammer. Hij is vooral bekend als auteur van de roman *Kees de Jongen*. Hij was bijna twintig jaar onderwijzer in zijn geboorteplaats, daarna vakbondsleider en kamerlid. Zijn eerste boek in de sfeer van het toen heersende naturalisme *Barend Wels*, werd geen succes. Jaren later begon hij als redacteur van het weekblad *School en Huis* een autobiografisch gedocumenteerd feuilleton dat tussen de vele boeken over kinderen een eigen plaats verwierf: *Kees de Jongen*.

www.theothijssenmuseum.nl

Werken

Barend Wels - 1908

Jongensdagen - 1908

Kees de Jongen - 1923

Schoolland - 1925

De gelukkige klas - 1926

Het grijze kind - 1927

Egeltje - 1929

Het taaie ongerief - 1930

Een bonte bundel - 1935

In de ochtend van het leven - 1941

Deze tekst is uitgegeven in de serie *Sleutelteksten*.

Sleutelteksten: In 2013-14 worden met steun van het Fonds Podiumkunsten bij De Nieuwe Toneelbibliotheek vijftientwintig Nederlandse toneelteksten uitgegeven, geschreven in de periode tussen 1970-2000, die van belang zijn geweest voor het Nederlands toneel.